

# ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20  
ДИНАРА  
1952



Година XXV. Број 643  
Субота, 25. април 1964. год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

## ФЛАШ ГОРДОН



У ОВОМ БРОЈУ: Дубровачки Ђоклисар у Паризу. У Ширци за брзином. Гвоздени људи. Ниломери. Бомбе из бришуће леша. Анејдоше. Занимљиве вести. Кроз научни кабинет природе.

## КРОЗ ВЕКОВЕ

### Рика вулкана

Највећа бука која се икад чула у историји човечанства настала је када је 27. августа 1883. године прорадно вулкан Кракатау, на истоименом острву у Сундском мореузу који раздваја острва Јаву и Су-



матру. Ерупција је разнела пола вулкана и у њој су 35.147 особа изгубиле живот. Од самог острва Кракатау, које је некад било дугачко 8, а широко 5 километара остао је само један, и то мањи део.

Вулкан је избацио у ваздух, како сматрају стручњаци, око 7 кубних километара камења и развог другог материјала, а облак од прашице и пепела задржао се у атмосфери више од годину дана тако да је, ношен ваздушним струјама, обишао готово читаву земљу.

Тутњава ове ерупције чула се чак на острву Родригез у Тихом океану, 4.800 километара далеко.

### Ненадмашни маратонац

Менсен Ерст, норвешки крос-контри тркач који је живео у првој половини прошлог века, остао је без премца у читавој историји спорта. Ево само неких од његових подвига.

Растојање од Париза до Москве Менсен Ерст је претрчао за две седмице. Трчао је лошим путевима и по киши и по сунцу, препливао је 13 река, а ипак је просечно преваљивао дневно 210 километара.



За 59 дана Менсен је претрчао растојање од Цариграда до Калкуте и назад, преваљујући просечно 150 километара на дан.

# Ripley's Веровали или не!



## ЕДМУНД ЏОРДАН

(1894 - 1862)  
ИЗ ЛОНДОНА, БИО ЈЕ ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ КОЈА ЈЕ ИСПИТИВАЛА СПОСОБНОСТ НОВИХ АДВОКАТА И ДАВАЛА ИМ ДОЗВОЛЕ ЗА РАД. КАДА ЈЕ ИМАО СВЕГА 17 ГОДИНА!



## ЊОРИЧКИ СЛЕПИ МИШЕВИ

(URODERMA BILOBATUM)  
ГРАДЕ ХАДНА И НЕПРОМОЧИВА ГНЕЗДА ОД ПАЛМО-ВОГ ЛИШКА СИЈЕ СРЕДИШНЕ ЖИЛИЦЕ НАЈПРЕ ОМЕКШАЈУ ЖВАКАЊЕМ

© King Features Syndicate, Inc., 1963, World rights reserved.



## ДИРИЖЕН- ТСКИ ШТАП

КОЈИ СУ НЕКОЛИКО ВЕКОВА УПОТРЕБЉАВАЛИ ХОРОВОРЕ ХОРА КАТЕДРАЛЕ НОТР ДАМ У ПАРИЗУ, БИО ЈЕ ПРВОБИТНО СКИПТАР ЕГИПТА И ЦАРЕВА



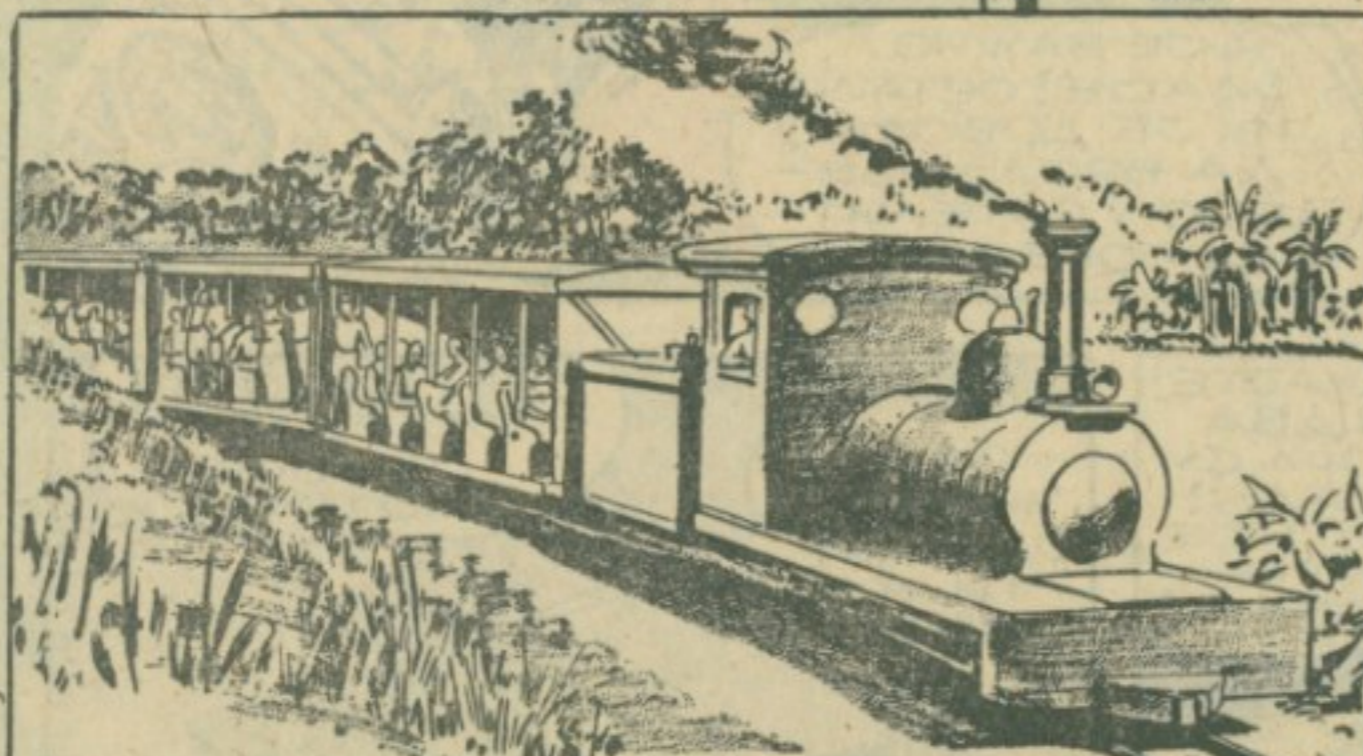
ШПАНАЦ

## ДИЈЕГО КВИРОГА

КОЈИ ЈЕ БЕЖЕО ИЗ МАДРИДА ЗА ВРЕМЕ ФРАНЦУСКЕ ИНВАЗИЈЕ 1811. БИО РАСТАВЉЕН ОД СВОЈЕ ЖЕНЕ, ЧУО ЈЕ КАКО У СНЕГУ ПЛАЧЕ НОВОРОЂЕНЦЕ. ОН ЈЕ ЗАВИО НОВОРОЂЕНУ ДЕВОЈЧИЦУ У СВОЈ ОГРАТ И ОДНЕО ЈЕ ДО СЕЛА ВЕНТА ДЕ ПИНАР ГДЕ ЈЕ ДОЗНАО ДА ЈЕ БЕБА ЊЕГОВА КТЕРКА КОЈУ ЈЕ ЊЕГОВА ЖЕНА РОДИЛА НЕКОЛИКО ЧАСОВА РАНИЈЕ А ДА ДЕТЕТУ СЕ НИШТА НИЈЕ ДОГОДИЛО - ЖИВЕЛО ЈЕ ЈОШ 80 ГОДИНА.

## АБОНОС НИЈЕ УВЕК ЦРН

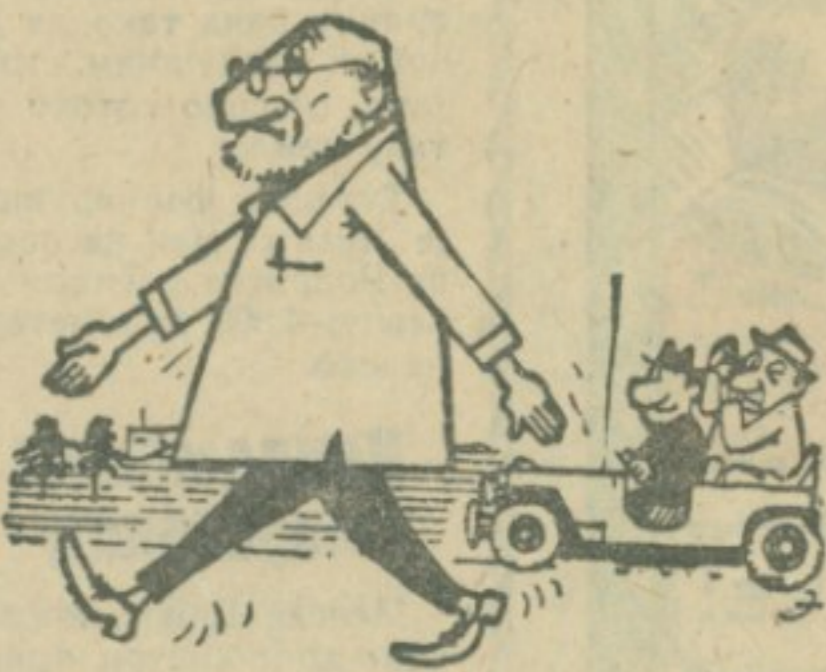
- НА ЈАМАЈЦИ ЈЕ **ЗЕЛЕН** [3]
- НА МАСКА-РЕНКИМ ОСТРВИМА ЈЕ **БЕО** [6]
- НА МАУРИЦИЈУСУ **ЦРВЕН** [4]
- НА АНТИЛИМА **ЖУТ** [Ж]
- У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ ЈЕ **ПЛАВ** [П]



## ЖЕЛЕЗНИЦА

НА ЛЕВУ-У ЈЕДНОМ ОД ФИЦИ-ОСТРВА ОБАВЕЗНА ЈЕ ДА ДВА ПУТА СЕДМИЧНО ПРЕВЕЗЕ СВАКОГ ОСТРВЉАНИНА ОД СИГОТАКЕ ДО ТАБУЕ, НАСЕЛА УДАЉЕНИХ 200 КИЛОМЕТАРА ЈЕДНО ОД ДРУГОГ - **БЕСПЛАТНО**

# ТОГА ИМА САМО У...



... Калифорнији. У интересу науке деведесет једногодишњи доктор Доусон већ 50 година, без изузетка, сваког дана пропешачи девет километара. Лекари који редовно контролишу његово телесно стање утврдили су да оно одговара стању једног здравог шездесетогодишњака.

... Луисвилу (САД). Последња поплава која је задесила овај амерички град изненадила је Бети Андерсон и Џека Која у аутомобилу којим су кренули на своје венчање. Пошто због надоласке воде кола нису могла да се даље крећу, они су их напустили и газећи воду до појаса кренули према матичном уреду. На њих се сажалио један сопственик чамца, прихватио их је и одвезао до матичара који се тама спремало да чамцем напусти своје угрожено радно место. Венчање је ипак обављено.



... Есексу. Прво пролећно сунце измамоло је и старе и младе. Заједно с њима на улицама су се појавили и први продавци сладоледа са својим колицима. Пред једном основном школом таква два продавца заметнула су кавгу већ првог дана, јер је сваки од њих желео да за себе освоји

... Бату (Енгеска). Полиција у познатом енглеском купалишту Бату одлучила је да следећих шест месеци истиче на нарочитој „црној табли“ имена паса и њихових



сопственика који су, било на који начин, изазвали какву саобраћајну несрећу.

... Њујорку. Највећу продају у фебруару имала је књига једне њујоршке дома



ћице. Бестселер носи наслов: „Тајна куварске вештине за псе“.

... Есексу. Прво пролећно сунце измамоло је и старе и младе. Заједно с њима на улицама су се појавили и први продавци сладоледа са својим колицима. Пред једном основном школом таква два продавца заметнула су кавгу већ првог дана, јер је сваки од њих желео да за себе освоји



то уносно место. На радост 350 ученика, који су својим поклицима бодрили ривале, продавци су почели да се гађају прегрштима сладоледа. Борбу је окончао тек управитељ школе кога је на место туче привукла деџа грађа. После овог окршаја забрањена је продаја сладоледа не само испред школе, већ у читавој њеној околини.

... Денверу. Мајмуница Кристи усрдно је помагала чувару зоолошког врта Клајду Смиту када је њен „животни сапутник“ шимпанза Бимбо покушао да побегне. Уз њену помоћ Бимбо је био савладан и враћен у кавез.



# ОГРЕВ У ПРОШЛОМ ВЕКУ

Осамдесетих година прошлог века у Србији није било много рудника угља. Радио је Сењски рудник најпре за потребе Тополивнице у Крагујевцу, а затим државних железница.

Најприступачнији Београду био је рудник у Костолцу који је снабдевао Вајфертову пивару и фабрику шпиритуса Ј. Штетског. Трећи рудник Вршка чука чији су сопственици били Белгијанци није долазио у обзир због неподесних саобраћајних веза.

Београђани су за огрев употребљавали искључиво дрва која су сељаци доносили на воловским колима из ближе и даље околине. Једна кола дрва (непун метар) продавана су за 4-5 динара.

Али највише дрва за огрев долазило је Савом из Славојије и Босне. Према једној белешци у новинама из 1882. године увожено је годишње око 20.000 хвати, а један хват чини 4 кубна метра. Читавих

15.000 хвати употребљавано је за војне потребе и огрев свих државних и општинских установа. Дрва су лиферовали трговци са својих складишта на Сави иза хотела „Бри стол“ или директно из шлепова ако су узимане веће количине.

За потребе основних школа и општине у Београду у коме није било ни 40.000 становника, требало је 350 хвати дрва и то буквих 50, а остало хрстових, церових и грабових.

Око 5.000 хвати трошила су домаћинства, сем количине која је узимана директно са пијаце од сељака. Један хват дрва продаван је по 18 динара, тако да је годишња потрошња износила 360.000 динара. Читава сума је ишла у иностранство јер су ови крајеви тада били под Аустро-Угарском. Зато се предлагало да се уместо дрва троши угља, који је био јевтинији. Међутим навика да се ложе

дрва тешко се могла напусти. Тек између два рата, кад су дрва постала скупља и кад су отворени нови рудници угља — почело се прелазити на грејање угљем.

## ПОТПОРНИ ШАТОРСКИ КОЧЕВИ УМЕСТО ИГАЛА ЗА ПЛЕТЕЊЕ

Прошлог месеца једна фирма у јужној Енглеској која производи мреже, имала је најнеобичнију поруџбину у својој 300-годишњој пракси.

Тражило се од ње да изради специјалну врсту мреже, нешто налик на гигантску плетену завесу која ће падати у 5,5 м дугачким наборима као део сценског решења за комад „Отмица из Сараја“, који ће идућег месеца извести Садлерс Велс опера. Фирма је ангажовала пет својих службеника да уместо иглом исплету јако пре диво обичним бодом помоћу потпорних шаторских кочева.

## РОБОТ БРИШЕ ПРОЗОРЕ



Мередит Тринг, професор универзитета у Шефилду, у Енглеској, изумео је „механичку домаћицу“. Робот-домаћица уме, између осталог, да риба под, тресе тепихе, брише прозоре, уређује купатило, пере и пегла рубље и одело, намета постеље, па чак и да мења постелно рубље. Према мишљењу проналазача, његов робот неће моћи да „научи“ да кува. Трингов модел робота-домаћице засад је мали и упрошћен, али он намерава да ускоро начини један у природној величини.

## ДА МУ НЕ ЗАМЕРЕ...

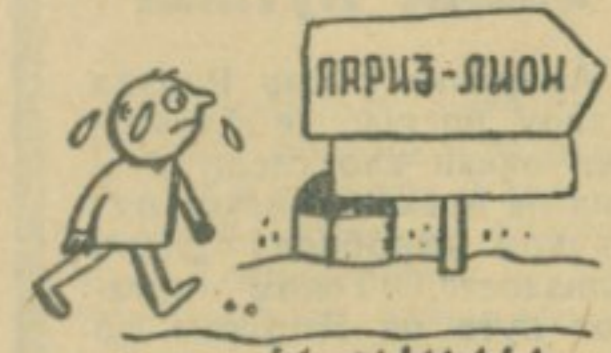
Свима нама се догодило да на улици сретнемо познаника који прође крај нас као да нас није познао. Можда је замишљен? Расејан? Или му се ми не чинимо вредни његовог поздрава? Ако нам се сличан случај са истом особом догоди два пута, обично кажемо у себи да ћемо и ми престати



да је поздрављамо. Да доносимо такву одлуку можемо да будемо понекад и неправедни, показавши нам пример једног Француза, по имену Ги Белами који је у новинама објавио оглас следеће садржине: „Ги Белами обавештава све своје пријатеље и познанике да за то што им он на улици не узврати поздрав ни су криви ни расејаност ни пијанство, већ његова кратковидност!“

## РАЗГРАНАТА МРЕЖА ПУТЕВА

У Паризу укупна дужина улица, авенија и улицица износи: 1.125 километара. У Француској мрежа националних путева и ауто-путева из-



носи: 81.000 км; 280.000 км има окупних, а 420.000 км општинских, укупно 781.000 км путева чему се може додати још око 690.000 км сеоских путева који се одржавају.

Страст колекционирања толико је у наше време захватила људе да вероватно чак ни статистичари не знају колико на свету има колекционара и какве све предмете они сакупљају.

Познати енглески писац Херберт Велс читавог живота скупао је оловне војнике и његова колекција нема премца у свету. Исту страст гајио је и Наполеон. За време свог изгнанства на острву Св. Јелене он је често и радо на војницима-играчкама демонстрирао погрешке које су његови генерали починили на бојним пољима.

Монтегиу Норман, познати енглески финансијер, имао је огромну збирку слика-загонетки. Своју „страст“ објашњавао је тиме да му слике-загонетке помажу да се усредсредни.

Амерички „краљ“ аутомобила Хенри Форд са страшћу је прикупљао старе боце од дина. Необична

скупаљачка страст — нарочито ако се има у виду да је он сам био потпуни трезвењак.

Енглески писац Фред Бесон сакупио је збирку аутограма својих знаменитих савременика. У његовој збирци има више од 10.000 аутограма.

Амерички радио и телевизијски продуцент Кермит Шејфер прославио се својом збирком погрешака промаклих у разним радио и телевизијским емисијама. Своју збирку Шејфер је у потпуњавао 25 година. Скупаљачка страст донела му је не само разоноду, већ и новац. Своје „бисере“ он је објавио у серији албума под насловом „Опростите, погрешко сам“.

Понекад ексцентричне збирке имају и научну вредност. Тако је француски финансијски магнат барон Ротшилд скупио — 60.000 бува. Своје „благо“ је брижљиво проучио и класифи-



## ЕКСЦЕНТРИЧНИ КОЛЕКЦИОНАРИ

ковао, а затим је читаву збирку поклонило природњачком музеју. Ротшилдова збирка добила је највише признање у научном свету. Његов енглески сродник лорд Волтер Ротшилд постао је такође познат у научном свету својом збир-

ком албиноса — птица и животиња.

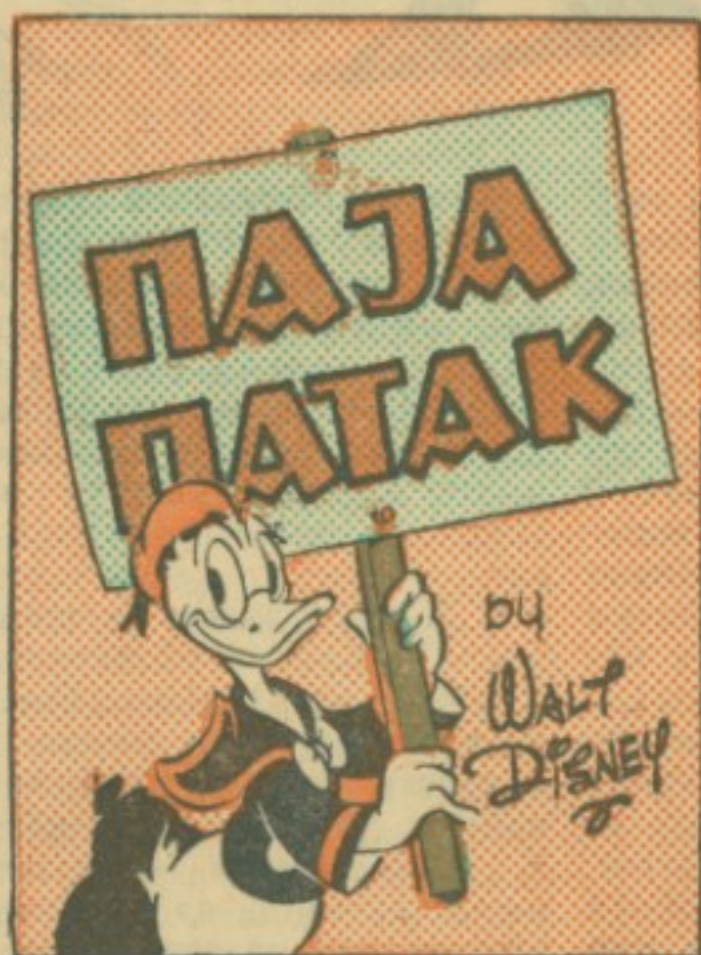
Извесну етнографску вредност има и збирка Грејс Тераби из Траверс Ситија, у америчкој савезној држави Мичигену. Она је 15 година прикупљала дугмета из свих крајева света.

У њеној колекцији има око 8.000 дугмета разних облика и величина.

Њен земља Елиот Гарнер такође је сакупао дугмета, али само она са војничких мундира. Своју велику збирку он је не тако давно продао једном америчком милионару за округлу „својину“ од 60 милиона долара.

Својерасну колекционарску страст гајио је бивши шпански краљ: њега су занимали шрапнели од бомби које су с времена на време разни атентатори бацали на њега и друге крунисане главе.

Необичан „укус“ има и Ени Фент из Њујорка; она сакупља предмете извађене из стомака убијених слона. У њеној колекцији данас већ има неколико стотина експоната.



## » ОДЕВЕНА « БРАНА ХИДРОЕЛЕКТРАНЕ

Бетонска брана хидроелектране Суорва подигнута је 1920. године на реци Стора-Луле на крајњем северу Шведске. У Арктику су веома тешки услови за рад хидротехничких постројења, па је монолитни бетон бране доста брзо испуцао, тако да је она поправљана већ после десетак година. Недавно је требало поново затварати пукотине да их вода не би проширивала. Група инжењера-новатора предложила је „одевање“ бране у танку пластичну „хаљину“. То је врло просто, може се брзо извршити и јевтино је, али — ризикантно! Оценивши све чињенице „за“ и „против“, инжењери су се одлучили на ризик: читаву брану су обавили специјалном пластичном масом. Прилепљена је за смесу којом су попуњене све пукотине у брани. За сада „хаљина“ штити цело тело бране од воде, леда, снега и ветра.

# ГВОЗДЕНИ ЉУДИ

Келн, 1246. године. На уским, поплочаним улицама тек покоји пролазник. Над градом се разлеже брујање звона. На мансарди, испод самог крова, седи нагнут над рукописима црквених отаца млади богослов Тома. (Он ће касније ући у историју филозофије под именом Томе Аквинског). Гледа рукопис, али су његове мисли у том тренутку далеко од латинских превода: Тома мисли о свом учитељу Алберту Великому.

Алберт је, разуме се, велики научник и ревностан хришћанин и његово богословско знање је неизмерљиво. Али, како он успева да усагласи своје служење Христу са бављењем црним наукама? Тома је разгледао књиге у библиотеци свог учитеља. Међу њима је било много неразумљивих рукописа посвећених алхемији и магији.

Сутрадан је Тома, као и обично, кренуо свом учитељу. Застао је на прагу и три пута јако залупао гвозденим звекром. Иза врата су се зачули кораци.

Тома је напрегао слух. То није била Марта, стара слу-

жавка. Зар учитељ има нову послугу? *Чуо је кад се реза помакла и — врата су се отворила.*

— Добро јутро, Фрау, — поздравио је зачуђени Тома непознату жену и ушао у ходник.

— Добро јутро, — одговорила је она затварајући врата. Њен глас је натерао Тому да задрхти и окрене се. Неки чудним ходом, у коме је било нечег нељудског, жена је ишла право на њега. Једва је успео да се склони у страну, а она је већ прошла крај њега. Али, он јој је видео лице: чудно, непокретно, као мртво.

У његовом срцу јавила се страшна слутња. Начинивши знак крста и понављајући у себи клетву против ђавола, Тома се приближио жени: она је већ седела у фотељи и уједначеним покретима махала лепежом. Њена рука наједном се уколчила.

— Учитељ вас чека у библиотеци — изговорила је својим беживотним гласом.

У том тренутку Тома је све схватио. Мада је жена отварала и затварала уста, јасно је видео да се ти покрети не подударају са изговарањем речи. Глас јој је долазио негде из груди или чак из стомака. То није говорила она, већ неко ко је седео у њој.

На несрећу, будући филозоф се показао храбар. Није побегао како би на његовом месту учинио свако. Зграбивши палицу која је лежала на камину, богослов је ступио у борбу с ђаволом...

Када је, чувши буку, седи научник утрчао у собу, све је било готово. Гвоздена жена, разбијена и унакажена, лежала је на поду. Изгледало је да ће се и узбуђени учитељ срушити крај ње.

— Несрећниче! — повикао је. — Несрећниче! Уништио си плод мог тридесетогодишњег рада и живота.

Тридесет година живота, тридесет година рада — то је била цена стварања првог „механичког човека“ или како се некад говорило „андроида“. До нас је стигла само успомена на ову епизоду. Нису се сачували ни прорачуни ни цртежи којима се служио Алберт Велики.

Што се, пак, тиче Томе Аквинског не треба се чудити његовом поступку. Тај човек црквених догми и представник мрачњаштва остао је веран самом себи. Најзад, није то био ни први ни последњи пут да се палица цркве спустила на творевине људског разума.

Други андроид се поново јавља тек 400 година после



## Историја стварања и уништења првог робота

Алберта Великог. Његов творац је био језуитски мисионар Габријел де Магелан, сродник великог морепловца, који је у својој крви носио исту страст према далеким путовањима. Стигао је чак до Кине у којој је живео много година. Једном, он је кинеском цару учинио необичан поклон. Био је то механички човек који је „стављан у покрет опругама скривеним у њену самом“. Механички човек могао је да корача четврт часа држећи у једној руци исукани мач, а у другој штит.

Даља судбина овог робота није нам позната. Зна се још то да се он показао као лош заштитник свог творца. Када су неколико година касније сви мисионари у Кини били ухапшени и подвргнути страховитом мучењу, Габријел де Магелан није избегао ту судбину.

Прва два у историји позната робота кретала су се помоћу опруга. Њихови каснији творци покушали су да искористе и водену пару. Крајем прошлог века обилазио је америчке градове неки Ц. Мор. Свауда је приказивао свог „парног човека“, гвозденог андроида од два метра који се кретао помоћу парне машине скривене у његовој унутрашњости. Та машина развијала је енергију од пола коњске снаге. Учинивши прве кораке, он је почињао да иде све брже и, крећући се по кругу, развијао је брзину од 7 до 8 километара на час. И читаво време док је тако хитао, из његових уста, као на мразу, избијала је пара.

Али, ни Магеланов „гвоздени витез“ ни Моров „парни човек“ нису могли да изговарају речи нити да обаве неку радњу: умели су само да ходају. Ниједан од научника и конструктора који су живели после Алберта Великог није успео да понови његов подвиг.

У X веку живео је професор Рајнског универзитета Херберт из Оријака. Био је на врхунцу своје научне делатности када је изабран за папу и добио име Силвестер II. Савременици овог папеног научника тврде да се у његовом дворцу налазила бронзана глава која је одговарала на питања са: „да“ и „не“. Сам Силвестер II потврђује овај податак у записима који су до данас сачувани. Прича се да папа сваку ноћ „разговара са сатаном“ и само га је његов високи црквени чин спасавао од ломаче.

Силвестер II умро је природном смрћу. Приликом последње исповести болесног папу-научника натерали су да призна „да се дружио с ђаволом“. Неколико дана после смрти папа је сахрањен. Али, његова сахрана није личила на погреб врховног црквеног поглавара. Улицама Рима пролазила су кола без кочијаша а на њима ковчег с покојником. У кола су била упрегнута два коња: бео и црн. Тамо где су се они сами од себе зауставили, тело папе „ђаволовог пријатеља“ било је предато земљи. Тако су се с великим научником опростили његови савременици.

Име Силвестра II везано је

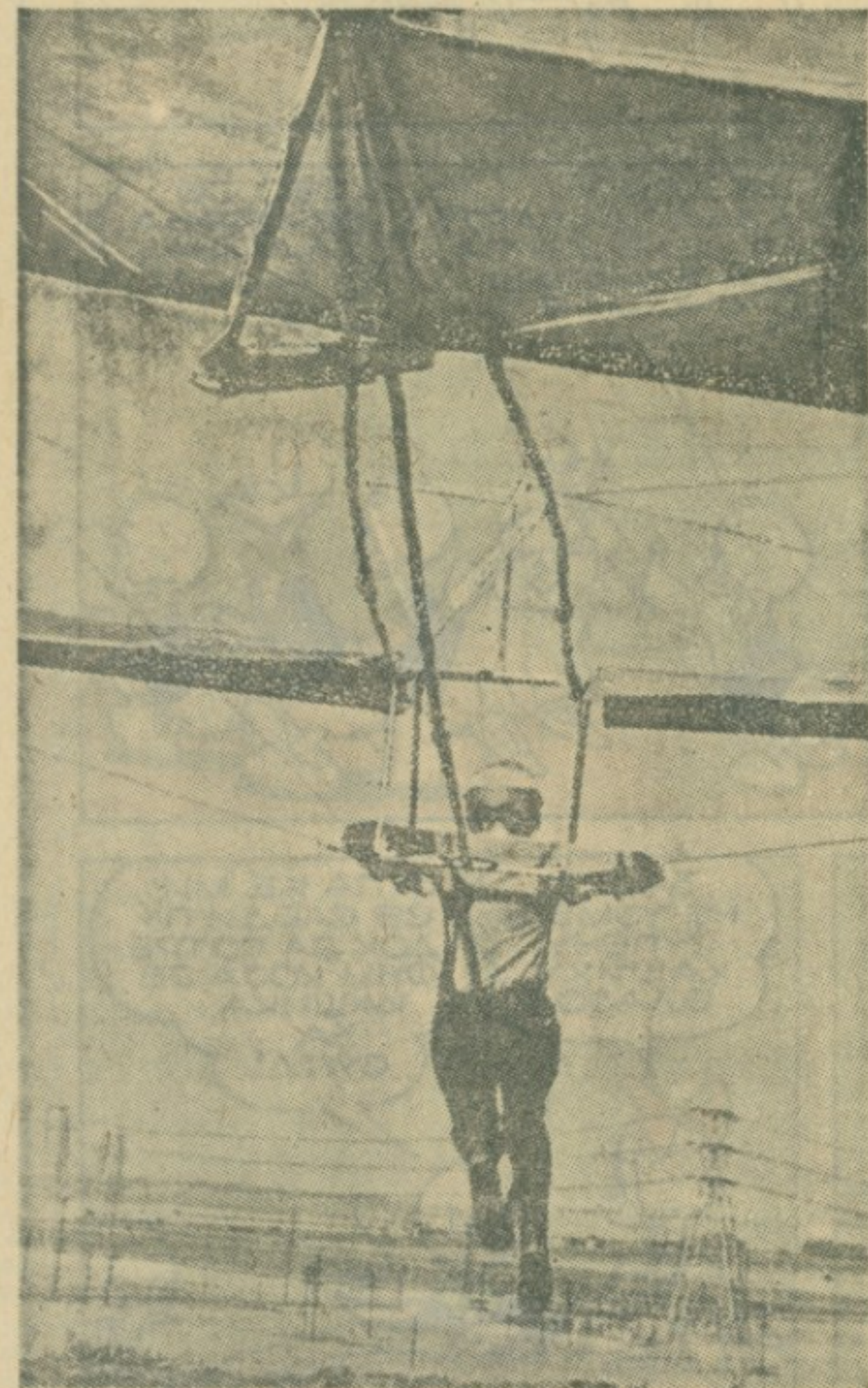
с првим механичким устројством које је могло да говори. Друго подобно сведочанство односи се на тринаести век. Хроничари су забележили да је Роберт Гросетест, епископ Линколншира, конструисао бронзану главу која је могла да изговара поједине речи. На конструисање те „говореће главе“ или „голема“, како су је називали у средњем веку, отишло му је седам година. Голем је, пише један његов савременик, могао да говори захваљујући уређају кроз који су „силом продували ваздух“.

Руска императорска академија наука објавила је 1779. конкурс за конструисање апарата који би могао да произведе пет самогласника: а, е, и, о, у. Награду је добио М. Кратсенштејн чији се апарат састојао од читавог система сви различитих облика и дужине. Када се кроз њих протеривао ваздух, настајали су звуци који су подражавали људски глас.

Једну од „говорећих глава“ видео је 1797. године Гете. „Говорећи истину — не без проније пише он у једном од својих писама — превише говорљивом не може се баш назвати.“

Покушаја да се конструише механички човек који ће се и кретати и говорити било је још много. Данашњи напори да се начини робот који ће моћи да „самостално“ обавља читав низ послова у ствари је наставак некадашњих покушаја. Техника корача напред и метални човеков помоћник биће несумњиво саздан.

## На крилима од бамбуса и креветских чаршава



Покушаји људи да као птица лете помоћу покретних крила завршавали су се кобно. Млади Американец Клиф Винтер је један од првих људи који за летење употребљава непокретна крила као у једрици а приликом старта и атерирања управља ногама.

Шасије чудне летелице коју Винтер приликом узлетања држи у рукама изнад главе, начињене су од бамбусове трске а крила од обичних креветских чаршава јер је тај материјал конструктору био најјевтинији. Платно је залепљено за костур лепљивом траком.

Винтеров аероглисер подсећа на једрилицу. Да би полетео Винтер мора да се попне на неку узвишницу, дигне своја крила изнад главе и свом брзином се залети низ струју падижу. Када постигне довољну брзину Винтер осети како га крила постепено дижу. Ускоро он ногама више не до-

тиче земљу. Да не би висио рукама окачен о шипке причвршћене изнад крила, Винтеру се за време лета две паралелне шипке нађу испод мишке. На овај начин он је до сада летео 30 до 40 метара али само метар до два изнад земље.

Најтеже је приликом приземљења: само изванредно снажне ноге могу издржати притисак крилне конструкције која још лебди пуном брзином. Винтер савлађује све те тешкоће јер је одлично извештај ладобранаца чије су ноге навикле на падове са велике висине.

Американец Винтер није први човек који лети са непокретним крилима. Његове претече су на снежним планинама у Швајцарској одмах после првог светског рата одржали чак и једно такмичење. У току зиме 1921. и 1922. нарочито су се истакли Француз Шардон и Немац Пелцнер.

## Математика и поезија

Математика је наука испуњена искључиво бројкама и сувим, апстрактним појмовима. На први поглед, у тој науци нема ни труни поезије. Па ипак пре готово века и по, тачније 499. године, двадесет трогодишњи индијски математичар Арнабхата написао је математички трактат у — стиховима. Овај његов рад је више од десет векова привлачио пажњу научника: пручавали су га и тумачили.

Радови из области математике писани у стиховима нису тако ретки. Индијски математичар Бхаскара написао је пре више од осам векова, 1150. године, књигу „Синдханта-сиромани“ што значи „Круна наука“. У ствари, тај његов рад био је круна свих стварања индијских математичара. Многа места у књизи написана су у стиховима. Први део књиге назван је „Лиливата“ што значи — лепотица. Неки истраживачи сматрају да је овај назив дат у част научникове кћери, док други тврде



да је овај назив дат да би се истакла лепота математике.

Ево једног од математичких правила од пре седам векова састављеног у стиховима што се, на жалост, у преводу на наш језик не може дати:

„Одузимаш, сабираш и делиш  
уек здесна,  
дели и вади корен увек  
слева“.

У историји математике често се срећу задаци про-

жети хумором. Сличне задатке-загонетке срећемо у фолклору готово свих народа. Ево једног таквог задатка-загонетке који је познат у Русији више од хиљаду година.

Путем иде седам баба.

У сваке бабе по седам прутава,  
на сваком пруту по седам грана,  
на свакој грани по седам кошара,  
у свакој кошари по седам погача,

на свакој погачи по седам врабаца  
у сваког врапца по седам стомака.

А свега?

Одговор: 7 (баба), 49 (прутова), 343 (гране), 2.401 (кошара), 16.807 (погача), 117.649 (врабаца), 823.543 (стомака) и, најзад, укупно: 960.799.

## Необичан слепи путник

Амерички рибар Роналд Руноу прешао је Атлантски океан као слепи путник на прекоокеанском путничком пароброду „Квин Елизабет“. Током читавог пута од Њујорка до Саутемптона он се хранио искључиво семењем од сунцокрета, а крио се у бродској биоскопској дворани иза екрана одакле је само понекад излазио да би с било којим од путника одиграо партију шаха.

# НИЛОМЕРИ -- ПРЕДСКАЗИВАЧИ ЖЕТВЕ



**Древна водомерна осматрања. Шта је наговештавао крик орла?**

Нилометри су најстарији водомери. Египћани су их користили за систематско проматрање нивоа воде у Нилу. Отуда им и назив — ниломер, тј. мерач Нила. У сливу Нила има их око 20. То су оригинална и доста компликована постројења. Многа су потпуно порушена, а нека су обнављана више пута. Најбоље је очуван Родски ниломер, у Роду, предграђу Каира. На њему се врше проматрања од 621. године. Ниједан други водомер у свету нема дужи период осматрања водостаја. Истина, постоје и старији подаци о водостају Нила, али они немају такву сталност проматрања.

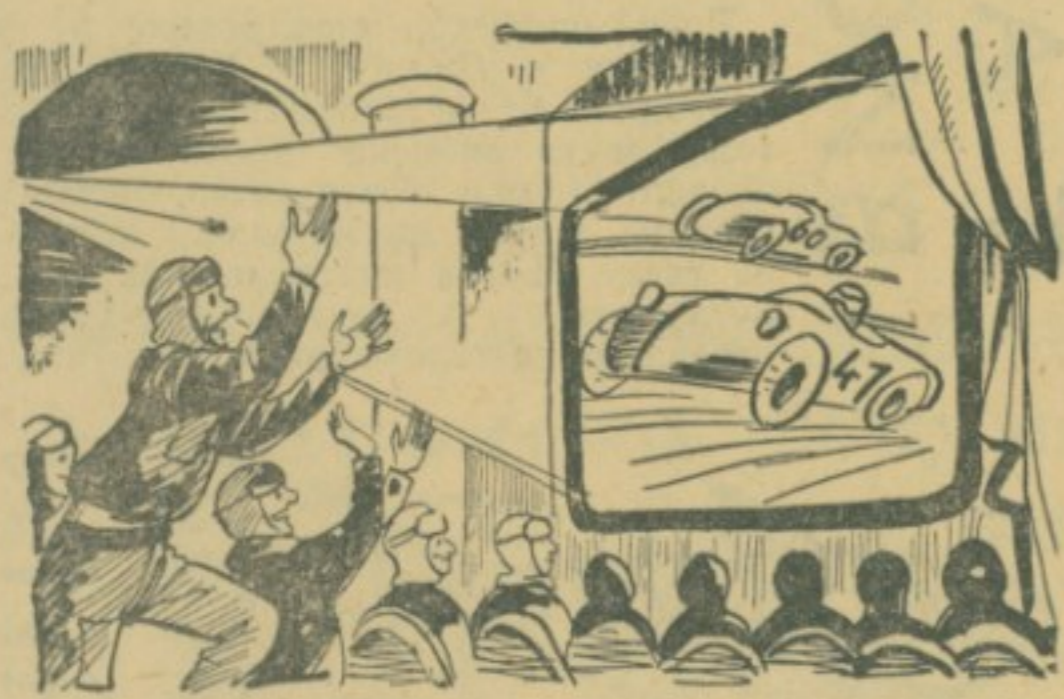
У месту Семле у Египту пронађено је 179 црта које су означавале највише нивое Нила, усечене су у стене у доба друге фараонске династије, односно пре четири хиљаде година. Делови стене са таквим цртама — котам високим нилских вода — однети су из Египта и чувају се у Палермском музеју на Сицилији. Откривене су, такође у стенама, и друге „забелешке“ о нивоима Нила, направљене, можда, пре пет хиљада година.

Родски ниломер је несумњиво најсавршеније постројење овог типа: представља огроман бунар са каменним зидовима. Спојен је са Нилом преко два тунела. Стога вода у бунару стоји на истом нивоу као и у реци. У центру бунара, чији је пречник око 5 м, уздиже се леп шестоугаони стуб са каменним украсом на врху. На стубу је усечена скала, помоћу које је одређивана висина нивоа воде у Нилу. По унутрашњем зиду бунара воде спиралне степенице са којих је проматрач одређивао ниво. Арапски натпис на стубу гласи: „Девет+десет лаката“, што значи да је укупни број подељака на стубу 19, а сваки од њих има дужину једног лакта, односно 54 см. Родски ниломер је више пута преправљан, па су подељци сада знатно мањи — 31 см.

Стрпљивим радом научника, који су решили много компликованих задатака, добијени су подаци о водостају Нила за период од 1100 година! У Европи је веома мало река које имају такве податке и за 200 година.

Египћани су пажљиво проматрали колебање нивоа Нила, јер су плодност поља и величина жетвених приноса у правој сразмери са нивоом воде у реци за време поплава. Према подацима римског научника и писца Плинија Старијег (23—79) однос између водостаја и плодности поља је следећи: ако Нил порасте само за 12 лаката биће гладни, за 13 лаката — година ће бити неродна, док ће при издијању нивоа на 14 лаката приноси бити средњи, на 15 лаката добри, а на 16 одлични.

То су знали и земљорадници и управљачи Египта — нарочито свештеници, који су и мерили висину воде у Нилу. Свештеници су обављали ову дужност са тајанственим церемонијама. На једном месту у зиду ниломера постављане су бакарне фигуре орла и орлице са механизмима помоћу којих су могли да машу крилима и испуштају звуке. Када су првог дана поводња свештеници отварали бунар ниломера, сви су пажљиво слушали која ће птица прва кликнути. Орлов крик је „предсказивао“ добру поплаву. Постоје подаци да су свештеници намерно давали извештаје о вишој води Нила него што је стварно била. Пошто су приноси били утолико већи уколико је ниво реке био виши, то је, у оваквим случајевима, народ морао да даје држави већи порез — у природи. Тако су се држави и свештеници богатали на рачун народа.



## Клуб аутомобилиста без аутомобила

Најнеобичнији ауто-клуб на свету постоји у Медстоуну, у Енглеској. Како је недавно управник тамошње робијашнице мајор Бриџ изјавио новинарима, 120 „његових“ затвореника основали су „ауто-клуб без аутомобила“.

Клуб има своју плакету. На њој је представљен вола на коме виси ланац са две гвоздене букагије. Једном недељно чланови клуба се сакупе да би гледали филмове о ауто-тркама и техничким проблемима у вези са аутомобилизмом. Клуб има многобројне покровитеље међу познатим аутомобилским тркачким асовима који често долазе да члановима клуба држе предавања.

# ЦРНИ ЛУК И РЕМБРАНТ

Колико људи толико (не „худи“) — радних навика. Једнима у раду смета чак и зујање муве или звоњење трамваја, а другима инспирација најчешће долази приликом шетње, у тролеј бусу или уличној гужви.

У Америци постоји читава група млађих књижевника којима је прешло у навiku да своје песме, приповетке, романи и драме пишу искључиво уз звуке цеза. За Ериха Кестнера, чији је деџи роман „Емил и детективи“ вероватно познат свим нашим читаоцима, поуздано се зна да је најрадије и са највише успеха писао у малим кафанама-посластичарницама.

Стваралаштво многих великана уметности из прошлих векова често је зависило од заиста необичних навика. Велики немачки композитор Рихард Вагнер сам је за своје опере писао текстове. Међутим, књижевна инспирација напустила би га истог тренутка када би скинуо с главе своју омиљену сомотску капу. Он је бар тако тврдио.

Замислимо за тренутак да живимо у средини 17. века, да се налазимо у Амстердаму и да се шетамо улицом Јоденбрестрат. Испред куће обележене бро-



јевима 4—6 застали бисмо за тренутак непријатно изненађени јер би нас из ње заплуснуо оштар мирис исецканог црног лука. Славни холандски сликар Рембрант који је становао у тој кући није био у стању да ради ако његов атеље не би био испуњен мирисом црног лука.

Сличан је случај с песником Фридрихом Шилером. Када је писао своје стихове он је морао да осећа мирис јабука. Али, то није била арома свежих румених или као лимун жутих

плодова, већ мирис натрулих јабука.

За Марка Твена се прича да је све своје романи, приче и чланке за новине написао лежећи. Наравно, да се при томе није обазирао на доба дана. Кад год би му се свидело, он би се испружио по кревету, узео би хартију и перо у руку и — идеја би била не само рођена, већ и остварена.

Када би велики француски књижевник Оноре Балзак сео за писаћи сто да ради, на столу би се нашло неколико литара црне ка-

фе коју је он сам себи скувао. Али, праву „инспирацију“ добијао би тек када би обукао своју дугачку, белу калуђерску ризу која је зими била од топлотне камири, а лети од најфинијег ланеног платна. Преко ризе Балзак је као појас у почетку стављао врвцу исплетену од кудеље, а у каснијим годинама златан ланац и на њему увек окачене једне маказе и нож од кости за сечење хартије.

## КРИЛАТИ НАРКОМАНИ

Полицијаци који чувају зграду суда у Лос Анђелосу заинтересовали су више него чудно понашање слепих мишева који живе на тавану овог здања: ове ноћне животиње усред белог дана летеле су улицама. Касније је било утврђено да су дневни летови слепих мишева почели кад су у једну од соба у згради суда сместили наркотик марихуану, одузету од кријумчара. Слепи мишеви су некако доспели у ту одају, наизлази се наркотика и — престали да разликују дан од ноћи.

### ВОЛТ ДИЗНИ

# ДИВЉИ САМ

ДОК ЈЕ КАЊАНОМ ОДЈЕКИВАО ТУТАЊ КОПИТА, САМ ЈЕ ПОДИГАО ГЛАВУ, ПОКУШАО ДА УСТАНЕ... АЛИ НИЈЕ МОГАО.

РИС, ВИНОВНИК ЦЕЛОГ ДОГАЂАЈА, ИЗИШАО ЈЕ ИЗ ПЕКИНЕ, ОЊУШИО ОКОЛИНУ...

...И ОКРЕНУО ЛЕЂА СВОМ ПАЛОМ НЕПРИЈАТЕЉУ...

БЕК КОУТ, СТРИЦ ЗАРОБЉЕНИХ ДЕЧАКА, ПРАТИО ЈЕ АПАЧЕ ЈАШУКИ ИВИЦОМ КАЊОНА...

КАД СЕ БЕК ПРИБРАО, АПАЧИ СУ БЕГ БИЛИ ВАН ДОМЕТА ЊЕГОВЕ ПУШКЕ...

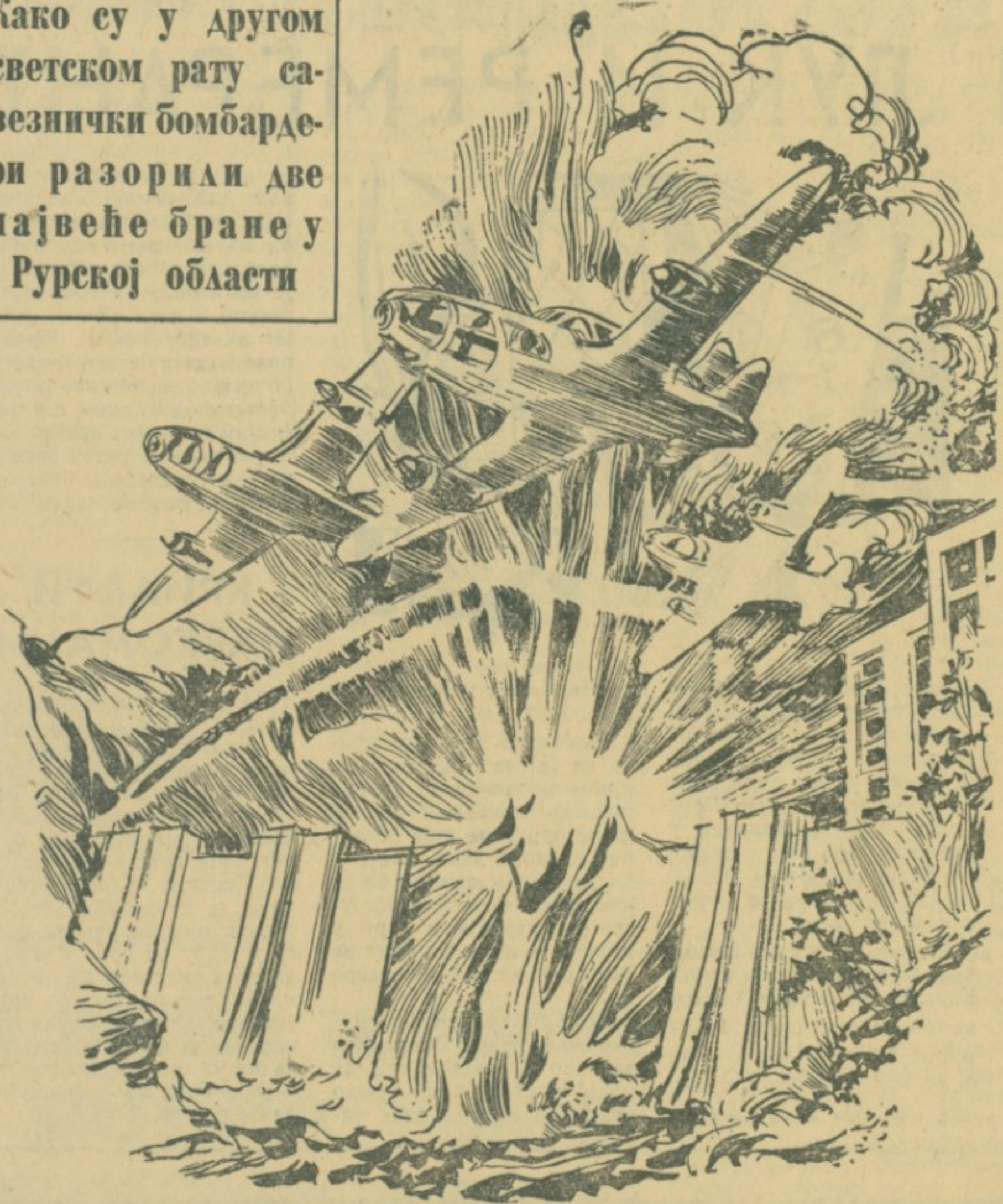
АЛИ, ЈЕДНО ИНДИЈАНСКО ТАМЕ ПОГОДИЛО ЈЕ ЊЕГОВОГ КОЊА И...

КАД СЕ БЕК ПРИБРАО, АПАЧИ СУ БЕГ БИЛИ ВАН ДОМЕТА ЊЕГОВЕ ПУШКЕ...

У МЕЂУВРЕМЕНУ, ДИВЉИ САМ ПРИКУПИО ЈЕ ОНАЈУ...

ПАС ЈЕ КРУЖИО ПО МЕСТУ ДОГАЂАЈА А ЗАТИМ ЈЕ ТЕШКО СЕ КРЕКУКИ, ПОШАО ТРАГОМ АПАЧА.

Како су у другом светском рату савезнички бомбардери разорили две највеће бране у Рурској области



тара да не би улетели у противавионску ватру и радарске снапове. Прве две групе су непримећено стигле у рејон циља, док је трећу захва тила снажна топовска ватра и одмах оборила један авион заједно с посадом.

Пред саму поноћ све три групе су пришле бранама. Од једном се небо ужарило од силне противавионске ватре која је немилеце сипала челик на авионе.

**Брана је погођена**

Стрелци у репним турелама „ланкастера“ борили су се с немачком артиљеријом, тукли четворострелне „флакове“ који су бљували ватру. Кад су надлетели сам циљ бомбулице су већ били отворени и бомбе је зачас прогутала вода. Само неколико секунди касније из ње су прокључале експлозије, а водени стубови су заплускивали авионе који су наилазили иза Гибсоновог.

Страшна експлозија је одједном потресла и авионе у узвредом ваздуху изнад језера. Гибсон се окрете и учи ни му се да га усидана комета јури. То је био његов пратилац поручник Хапгуд, чији је авион био погођен и запаљен. Али је ипак управну зграду бране у којој су биле смештене телефонске централе збрисао као да није ни постојала и — сам потпуно изгорео. Следећи бомбардери

# НЕОБИЧНЕ РИБЕ

**РИБЕ У СРЦУ ПУСТИЊЕ**

При бушењу артезског бунара у срцу Сахаре снажан млаз воде избацио је из дубине од неколико стотина метара живе рачиће и рибе. Утврђено је да се у неким крајевима света, на великим дубинама, налазе огромне количине слатке воде — читава подземна мора. Често су она повезана са језерима и рекама на површини земље. Рибе и рачићи избачени из бушотине у Сахари не разликују се ни по чему од својих сродника из најближих језера и река.

**РИБЕ — ПРОГНОЗЕРИ**

Министарство пољопривреде Јапана обратило се молбом становницима крајева које често угрожавају земљотреси да у акваријумима држе једну врсту белих рибица које постају јако узнемирене неколико часова пре земљотреса: преврћу се и бацају по акваријуму. Таква риба — прогнозер земљотреса — има за Јапанице неочењиву вредност јер сваког дана у разним крајевима Јапана има просечно три до пет земљотреса.

Рибе могу да предскажу и време. Тако, на пример, кркуша пред повећање облачности мирно плива, а пред кишу се баца по акваријуму.

**РИВЉИ ГЛАСОВИ**

Често се каже за човека који не прича туђе тајне да је „нем к'o риба“. Али, рибе нису неме. Малајски рибари слушају шумове које рибе одају. Ради тога они спуштају главу у воду и по врсти шумава и звукова одређују каква се риба налази у близини. Риба пуфли, док једе, одаје звуке сличне шуму који настаје при пржењу пиринча. Акваријумска риба гурами одаје звуке сличне тихом лупкању дрвеним кашикама. Горбиле се споразумевају са „тук-тук“. Једна зеленкаста риба плаши своје непријатеље испуштањем звукова сличним ударању у добош. „Глас“ харинге личи на цвркулт врабаца.

**РИБА ЗАКОПАНА У ЗЕМЉИ**

Индиски рибари лове рибе и када реке пресуше. Само тада одлазе у риболов не са удицама, него са — лопатама! У индиским рекама живи више стотина риба, међу којима и анабас. Та чудна риба може да пуже по стенама, по трави, да се пење чак и на дрвеће! Када реке пресуше анабас пузањем стиже у оближње језеро или се уклапа у муљ од пола метра. Ту га рибари и налазе.

У Африци живи риба протоптерус. За време суша она се уклапа у муљ. Извије се, репом покрије своја уста и отпушта слуз. Од муља, слузи и песка образује се чаура која рибу сачува од исушења. У кишно доба кад вода поново потече кроз сува корита, чаура протоптеруса се раствори у додиру с водом и риба се ослобађа сопственог створа.

**СКОРО ЧОРБА!**

У Горјачинском извору поред обале Бајкалског језера запажени су 1949. године караси. То не би било ништа необично да температура воде није била 47°. У толико топлој води они су се, очигледно, осећали врло пријатно. У неким термалним изворима Калифорније, са температуром воде од 52°, живи једна врста риба сличних шаранима.

**„ДЕДА ЗА РЕПУ ...“**

Риба дају живи у водама Јужног кинеског мора. У јесен она у јатима одлази ради мрешћења у заливе и ушња река. Та риба се најбоље пеца ако се на удицу стави реп њеног сродника. За реп прве рибе која се ухвати на удицу закачиће се друга, за њен реп трећа и тако редом до шесте! Најинтересантије је да је шеста, последња риба у таквом низу, обично и најкрупнија. Ово подсећа на познату причу о деди који није могао сам да ишчупа велику репу.

# БОМБЕ ИЗ БРИШУЋЕГ ЛЕТА

Почетком фебруара 1943. године, британски командант Пете бомбардерске команде позва једног од истакнутих pilota бомбардера пуковника Гибсона и рече му:

— Одлука је пала да вам поверим задатак и све податке ваздухопловне обавештајне службе, напорно прикупљене више месеци. Највеће бране у Рурској области — Мене и Еден — морају бити збрисане. Узмите 617. бомбардерску ескадрилу „ланкастера“ и изаберите 18 најбољих pilota. Стотинак километара одавде направити смо вам бране и „језера“. Задатак ће те завршити 16. маја. Све остало нека буде како ви хоћете.

Пуковник Гибсон је схватио шта се од њега очекује и док је размишљао да ли да постави неко питање, а било их је доста, овај му прекиде мисли:

— Сигурно је да ћете бити жестоко тучени непријатељ-

ском противавионском ватром. Био је то знак да се треба чувати, али и да се многи из ескадриле неће вратити.

— Ипак мислим да ће вам неко јавити како смо прошли. Али, још ћемо видети... — рече пуковник Гибсон у шали и пође у ескадрилу.

**Страх од диверзије**

У Руру се тада налазило гро немачке тешке индустрије која је производила за немачке ратне потребе. Два огромна језера снабдевала су електричном енергијом целокупни индустријски басен, а реке Везер и Рур доносиле су језерима огромне количине воде.

Брана Мене је била једна од највећих и најзначајнијих у Руру, чије се вештачко језеро од око 35 м дубине пружало 10 квадратних километара. У подножју дебела 40 м а на врху 8 та гигантска брана зајажавала је око 130 милиона тона воде. Друга брана Еден регулисала је ре-

ку Везер која је плавила Вест фалију. По количини воде ово језеро је било веће од првог.

Немачки стручњаци су се плашили катастрофалних поплава које би просто збрисање сва индустријска постројења — ако дође до диверзије из ваздуха. Због тога су читаво подручје обезбедили јаком противавионском артиљеријом, која је гарантовала да се савезнички авиони не могу пробити до брана.

**Припреме су почеле**

Пуковник Гибсон је одлучио да бомбардовање изврши ноћу из брушућег лета са 30 метара висине. То је било једино решење. Посаде су се интензивно припремале на полигону: целе ноћи надлетале импровизовану брану и тукле је бомбама. Данима су тако чинили и до краја марта имали преко две хиљаде часова лета. Пилоти су се толико извезбали у прецизном надлетању и бацању бомби на бране да су просто постали непогрешиви. Како британско ваздухопловство није имало погодних бомби за рушење брана израђене су неке друге али за бомбардовање са 20 метара висине. Пуковник Гибсон је и ово прихватио.

— Све је спремно. Успешно! Можемо полетети — реферисао је 15. маја команданту Пете бомбардерске команде.

Маршруту је одредио Гибсон, а метеоролошки подаци су говорили да ће циљ бити обасјан месечнином. Британска тајна обавештајна служба је својим каналима свака два часа јављала податке о времену.

**Ескадрила је утонула у ноћ**

Чим је пао мрак шеснаестог маја, ескадрила је полетела са аеродрома Скampton, на челу с Гибсоном. Задатак је чуван у највећој тајности — нико није знао куда су кренули. Поделили су се на три групе: једна је пошла у бомбардовање бране Мене, друга за Еден а трећа остала у резерви.

„Ланкастери“ су се прикрадали кроз помрчину и једва одржавали висину од 50 ме-



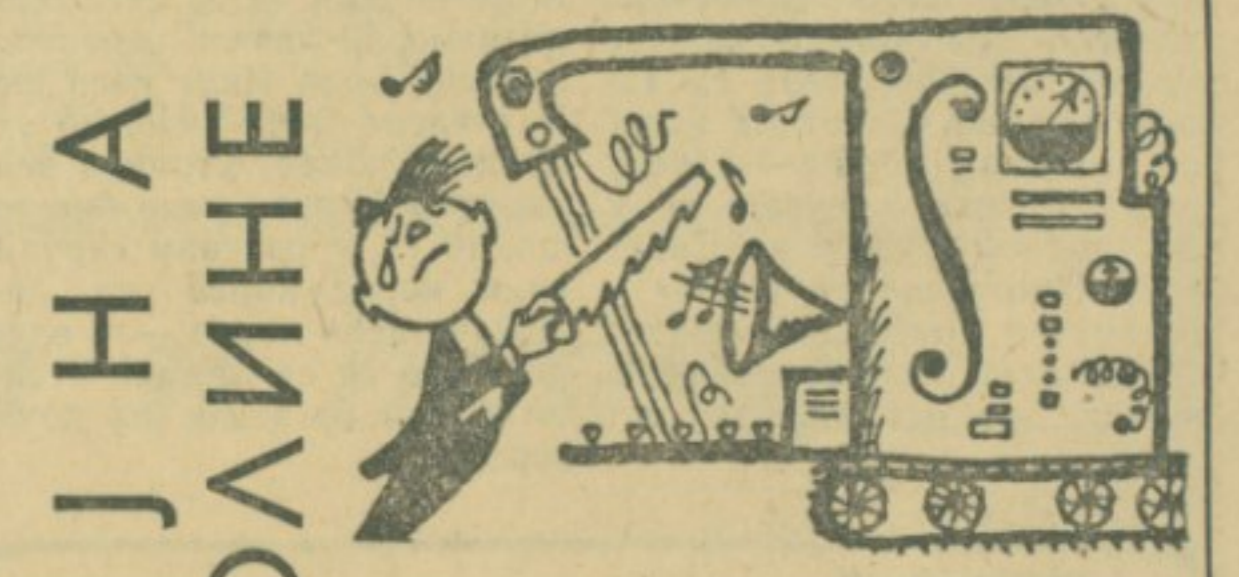
## ИЗГОРЕЛА ХЛАДЊАЧА

Да изгори складиште дрва или намештаја — сасвим је схватљиво. Да могу да се са пале сеник или магацин хартије — и то је јасно. Али, да изгори хладњача! А ипак, баш то се недавно догодило у Бечу. Наиме, у једном складишту запалила се и изгорела хладњача широка 40 метара која је служила за конзервацију меса и поврћа. У пожару, који су ватрогасци гасили пуних 14 часова, настрадао су два радника.

## Библиошека за слеје

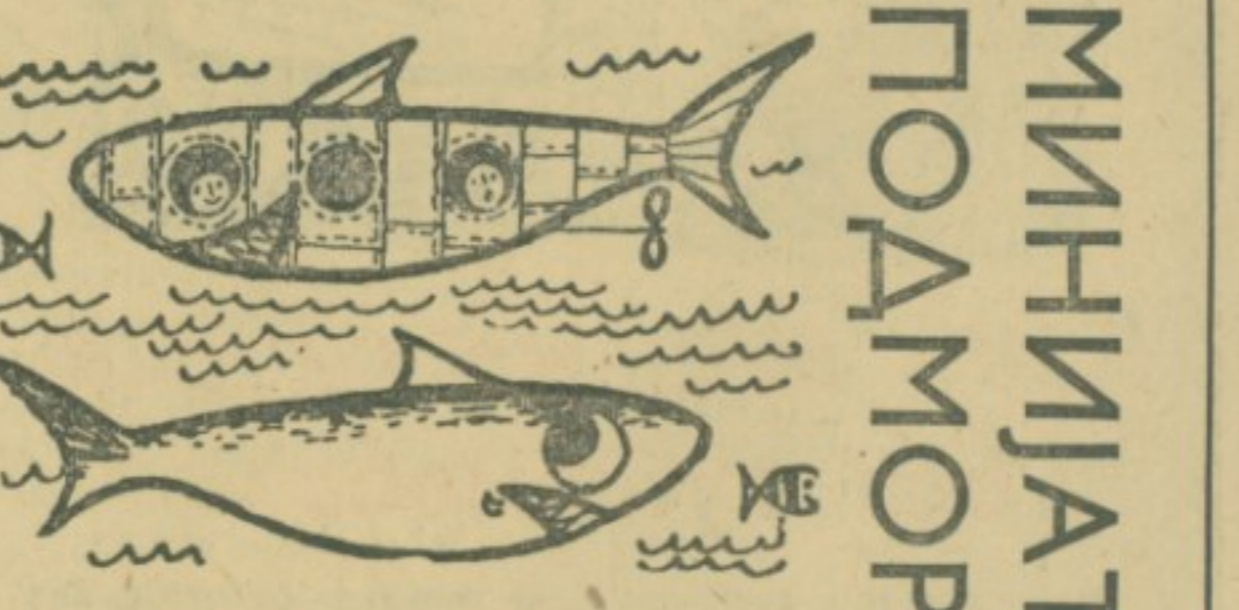
У универзитетском граду Марбургу у Немачкој налази се специјална библиотека намењена слепама. Уместо да књиге читају — они их слушају са снимака на магнетфонским тракама и то почев од белетристике па до научних студија.

њима и дела интернационалних класика као и модерниста. Али нису заборављена ни научна дела, као ни историјска ни филозофска.



Тајна виолине

Дако, професор електронике на универзитету у Лијежу, у Белгији, након двогодишњег истраживања „открио је тајну звука виолине“ после чега је на научној основи конструисао инструмент који не уступа ни најбољим виолинама на свету. Његов инструмент је око сто пута јевтинији од оних које су начинили чувени градитељи виолина.

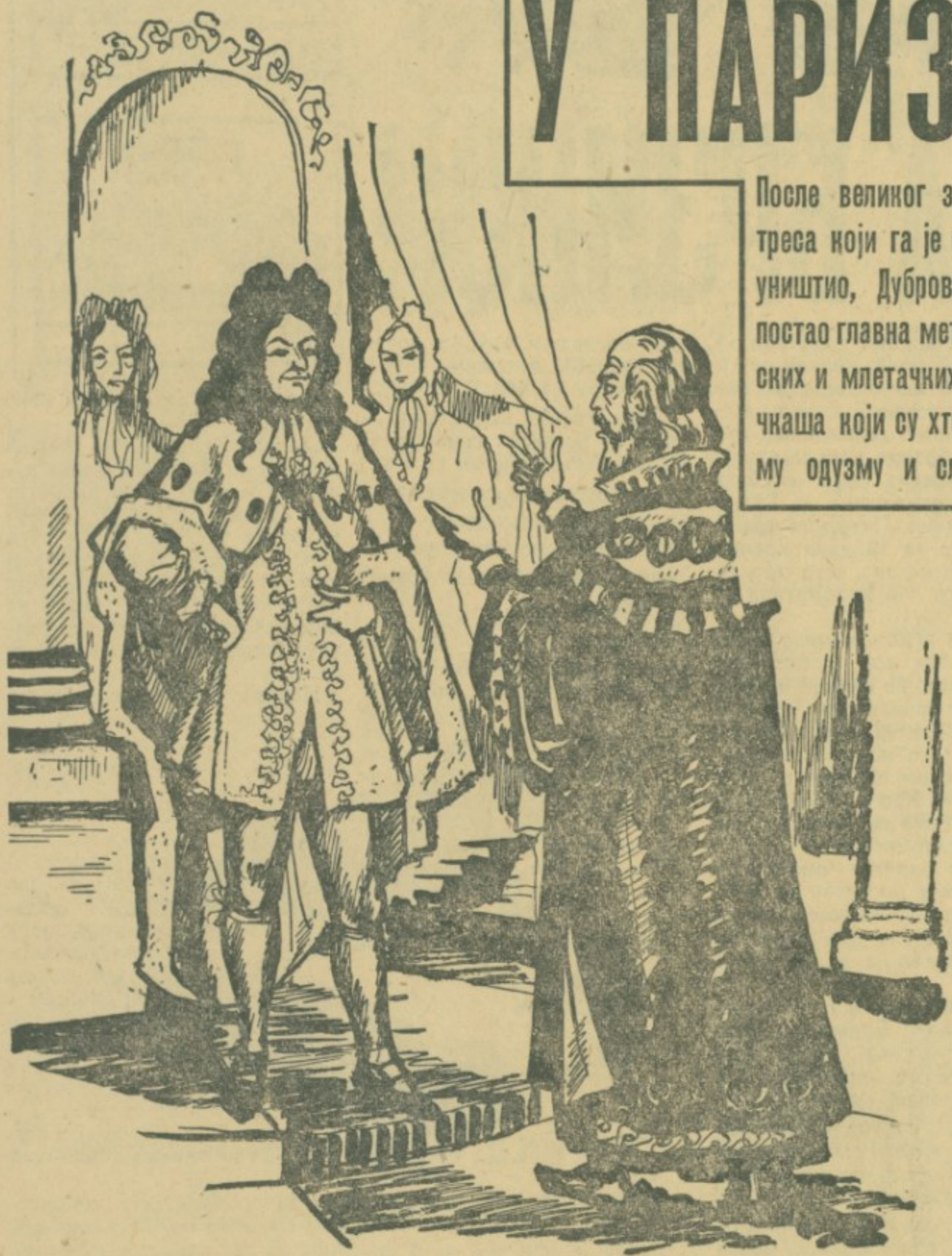


Минијатурна подморница

Једна менхенска фирма конструисала је малу подморницу намењену осматрању подводних техничких радова, испитивању подводних струјања и проучавању живота рибљих јата. Подморница може да се спусти до 35 метара дубине, њена брзина на површини износи десет, а под водом 7,2 километара на час, док јој је тежина заједно са два путника око две тоне. Конструктор је назвао своју малу подморницу ајкула-тигар.

# ДУБРОВАЧКИ ПОКЛИСАР

## У ПАРИЗУ



После великог земљотреса који га је готово уништио, Дубровник је постао главна мета турских и млетачких пљачкаша који су хтели да му одузму и слободу

Велики земљотрес који је 1667. године готово уништио Дубровник није за ову древну државицу представљао само разарање и губитак неколико хиљада становника, већ се Република наша у врло мучном стању: поред катастрофе, претила јој је опасност да изгуби и оно најдрагоценије — своју слободу. Турци и Венецијанци су се окоили на Дубровник, стару и једину словенску

државицу на Јадранском мору, да би искористили његову невољу и приграбили за себе што више. После земљотреса је у Дубровнику настао велика пометња. Под рушевинама су трунуле хиљаде грађана а са свих страна су упадале пљачкашке гомиле. Изгледало је да Дубровник доживљава своје последње тренутке и постаје плен грабљиваца.

Но у тој малој држави пос

тојала је једна животворна снага која се одупрла свим невољама и сачувала независност и слободу Републике. Дипломатском вештином Република је успела да сачува слободу, жртвујући за опште циљеве своје најбоље људе којих после „велике трешње“ није остало много. Дубровачки поклицари (посланици) размислили су се по свим европским дворцима, од цариградске порте до ескоријала у Мадриду и Версаја у Француској, тражећи помоћ за своју пострадали државу. То је био тежак посао, често и без очекиваног резултата. Обећања великих, лепо изречена, нису била ни од какве користи за разуршену државицу.

Једна песма Јована Дучића говори о дубровачком поклицару на двору Луја XIV — који је, забављајући се у Версају на једном балу, мислио само на маркизе и ципеле од свиле. Колико је то било далеко од расположења фрањевачког калуђера Антуна Примојевића, јер је он био баш тај песников „поклицар“ на двору „краља сунца“, одевен у калуђерску ризу, скроман и скрушен, — јер је дошао да моли за своју пострадали домовину!

Дубровачка Република је имала одличног заговорника на италијанским дворцима, а с посебним везама и на француском двору — у лично сти Стјепана Градића. Као учен човек и песник живео је више у Риму него у Дубровнику. У латинским стиховима описао је катастрофални земљотрес који је заласио његов град и преко својих пријатељских веза с дипломатским представницима у Риму настојао да помогне Дубровнику, како би се сузбили Турци да га запоседу.

Градић је саветовао већу Дубровачке Републике да тражи заштиту и помоћ у онога ко је био најмоћнији тада у Европи — француског краља Луја XIV који је „племенита срца и расположе најбогатијом благајном“. Дубровачка влада се заиста обратила њему за помоћ двадесетак дана после земљотреса, али је тек после два месеца примила од њега одговор у коме је Луј XIV Дубровчане назвао „веома дра-

гим и добрим пријатељима“, и изразио наду да ће имати прилике да их увери у своју добру вољу.

Као свог посланика дубровачка влада опримила је најпре фрањевачког калуђера Салватора Ђурђевића. Стијепо Градић, уз помоћ својих моћних пријатеља, снабдео га је препорукама како би што лакше доспео до „најсјајнијег и најсунчанијег од свих краљева које је господ одабрао“.

Али фра Салватор није био добре среће: у манастиру просјачког калуђерског реда у Бенови сабраћа су га „опљачкала“ и он — тек што је пошао на пут — вратио се већ у Рим у најбеднијем стању. Градић је посумњао да је фра Салватор прокоцкао државни новац, што је било и највероватније. Дубровачка влада га је одмах потом и опозвала, а за новог посланика одредила фрањевачког калуђера Антуна Примојевића, „човека много угледнијег и по рођењу и по честитом животу“. Поред тога био је и „човек од пера а и добар беседник“. На путу за Париз у Риму је одржао једну узбудљиву беседу о страдањима свог родног града.

Ускоро по свом доласку у Париз фра Антуна Примојевића је примио краљ Луј XIV, који је „љубазно саслушао његов говор о недаћама Дубровника и о његовој решености да се и даље бори за свој опстанак“. Примојевић је говорио врло кићено више да би гањуо присутне него као дипломата који би на основу политичких разлога тражио помоћ за своју домовину. Овај дубровачки калуђер, у скромним хаљинама, пред највећим и најсјајнијим владаром у Европи и његовим раскошним дворјанима, трудио се да бар бираним и врло високопарним фразама скрене пажњу на зло срећну судбину своје далеке словенске државице.

„А његово величанство саслушало ме стојећи, с великом пажњом“. Луј XIV узео је „својеручно“ писмо дубровачке владе и обећао да ће донети своју одлуку.

Дубровачки „поклицар“ је неколико месеци у Паризу чекао одлуку. Али је није дочекао. Дубровник је представљао сувише ситну ствар у догађајима који су тада одлучивали Европом, тако да до њега није допрло ниједан зрак из моћне круне „краља сунца“.

Примојевић се иначе показивао у својој дипломатској мисији као врло честит човек, достојан поверења своје владе. Стално је мислио на свој град, и Париз је напустио огорчен, осуђујући онај „пребогати, лакомислени и распушни свет који се згомилао на краљевском двору“. Згадио се над свим оним што је видео и доживео у Паризу. У свом извештају дубровачкој влади написао је: „Приложио сам сва средства и утрошио сав труд, али све то није могло да гане тигрово срце... Чврсто сам одлучио да више никада не видим ову земљу... Не знам да ли би сва снежна брда и ледена поља била до вољна да расхладе жар огорчења у мојим жилама... Не можете замислити како ми је у срцу, јер не могу да се помириш с тим да се краљ, који је опеан у свету као племенит и издашан, покаже према мојој вољеној отаџбини тако шкрт и нељубазан, и то у случају тако жалосном да би пре пуцло од сажаљења и камено срце“.

## Гарантовано време

У Холандији, хотелијери са острва Schiermonnikoog, осигуравају своје госте против рђавог времена. У мају и јуну ове године неће тражити од туриста да им плате собу за онај дан када падне више од ... 13 мм кише.

## НАЈВЕЋИ КАРНЕВАЛ НА СВЕТУ

Карневал у Рио де Жанеиру одржава се сваке године као веселије пролећа. То је највећа од готово 200 сличних приредби у свету кад народ са радошћу и чак необузданим весељем слави буђење пролећа. Први карневал у Рију одржан је 1641. године. Отада се Рио у претпролећне дане редовно



у скомуша. Карневал траје четири дана и четири ноћи без предах и одмора, али карневалски балови, избори краљица лепоте и разне друге церемоније почињу још неколико дана пре, док се последње карневалске буке отклањају и целу недељу по званичном затварању свечаности. Тада се сачувају мртви који су настрадали у весељу до необузданости, лече се рањеници, теше очајници.

Ти дани доносе радости и срећу својим становницима и десетинама хиљада туриста који се сјате са свих страна а нарочито из САД. Међутим, алкохол, гужва, врућина и за нетог играма имају и своје налачије. Прошле године је на карневалу забележено 417 слу

чајева сунчанице, 309 падова из трамваја, 7 убиства и исто толико самоубиства а у разним пометњама настрадао је 69 људи и рањено 5.517. Кроз карневалску вриску и музику у ритму самбе чују се сирене амбулантских кола за хитну помоћ која интервенишу по неколико пута на сат. За време слава на сваком углу налазе се мале, провизорне пољске болнице са болничарима и лекарима.

Ово весеље држи све карневалске рекоде света: далеко је испред осталих у погледу трајања, броја учесника, броја жртава, по дужини дефилеа и лепоти украшених и чистићених кола са којих се љупко осмећују и грациозно машу најлепше девојке на свету. Право је чудо како стоти не хиљада посматрача по улицама, који без престанка кличу, имају снаге и стрпљења да прате по осам до десет сати пролазак карневалске поворке.

На челу дефилеа налази се група од неколико десетина мотоциклиста који се као клин, у пакленој хуци својих мотора, пробијају кроз гомили по коловозу. Када не би било ових полицијата на мотоциклима дефиле не би никад могао да прође, често су принуђени да својим машинама непосредно гурају гомилу.

Све до почетка овог века карневал у Рију је био знатно мањи али су зато приказана одела, костими и маске биле знатно раскошнији, блиставији, и богатији. Данас у карневалу учествује десет пута више света, сви становници Рија и околине. Обавезног костомирања зато више нема и свако се прерушава према својим могућностима, како зна и уме. Карневал је престао да буде само забава њима као што је био у прошлом веку и — постао право народно весеље.

## АНЕГДОТЕ



СТАРА СТВАР

Познати немачки научник Вирхоф сваки пут би, полазећи у иностранство узимао са собом једну лобању за демонстрирање за време предавања. Због тога је сваки његов прелазак преко границе доводио у недоумицу царинске чиновнике јер нису знали да ли на лобању треба плаћати царину или не.

Спор би обично решио сам Вирхоф подсетивши царинике да се на старе ствари не плаћа царина.

## ПОЛОЖЕН ИСПИТ

Истакнути савремени немачки физичар Макс Борн као студент Гетингенског универзитета полагао је испит из астрономије код професора Карла Шварцшилда. Између њих се водило том приликом занимљив дијалог. Шварцшилд је питао Борна:

— Шта радите кад видите звезду-паданицу?

— Изрекнем у себи једну жељу — одговори Борн.

— Добро, а затим?

— Затим погледам на часовник, запамтим тачно време, одредим сазвежђе из којег је почела да пада, правац, кретање, дужину светлеће трајекторије, а затим одлазим кући и израчунавам приближну орбиту.

Професор Шварцшилд није више поставио ни једно питање студенту Борну.

## ШКОЛА ЖИВОТА

Истакнути француски биолог Жан Ростан разговарао је једном с пријатељима о свом највећем научном раду: „Човек“. О овој теми он је, проучавајући до најситнијих појединости рад човечијег организма, написао читаве томеове. Али, у разговору с пријатељима изјавио је да је за њега жена биће које је неупоредиво законетније од човека.

— Моја жена оде у обичну куповину и за два часа учини много више открића о животу и његовим појавама но што ја постигнем за две године рада у лабораторији.



## МИСТЕР ФЛИП СЕ ВРАТИО

Мистер Флип је туљан са веома развијеним осећањем за породични живот. Средином марта ове године деца Френсиса Тернера из Њу Порт Бича у Калифорнији, наша су на тераси своје куће, недалеко од морске обале, једног бољсног туљана. Како животиња није могла нормално да гута, деца су је стрпљиво хранила иситњеном храном и млеком. Туљан се брзо опоравио и после неколико дана Френсис Тернер одвезао га је својим колима до обале и пустио га у океан. Али, туљан се истог дана вратио Тернеровима. После неколико дана отац породице, поново је однео туљана на обалу. Мистер Флип је весело запливао према пучини и ка да се удаљио од обале неких 800 метара Френсис Тернер је кренуо са же-

ном и кћерком у град да нешто купе. Врата од куће оставили су отворена када су се вратили, имали су утисак да су дошли у финску сауну или амам. Славина за топлу воду изнад каде била је отворена, а у кухињи је мистер Флип, мало опечен врелом водом, седео у судопери испод, та које отворене славине са хладном водом.

Породични савет Тернерових одлучио је да туљана прихвати као члана породице. И сада сваког дана неко од Тернерових одведе Флипа до морске обале, удаљене стотинак метара од куће, да би се туљан окупао и мало пливао. После неколико часова, вероватно кад огладни Флип се сам враћа кући где га деца и даље хране иситњеном храном и млеком.



# У ТРЦИ ЗА БРЗИНОМ

Стремљење ка великим брзинама одувек је било својствено човеку. У време битке на Маратону, 490. године пре наше ере, атински тркач по имену Феидипидес био је послан у Спарту да затражи помоћ. Растојање од 215 километара он је превалио за два дана не користећи никакво превозно средство сем... сопствених ногу.

Нешто касније, у време императора Августа (44—27. године пре наше ере), када је у Римском царству организована нека врста редовног путничког и поштанског саобраћаја, тешке двоколице могле су да превезу путника од Рима до Мале Азије за 20 дана. Двоколице су преваливале око 84 километра на дан.

Цингис-канови гласници су, у 13. веку, преваливали на коњима 400 километара на дан, међајући коње.

Један од занимљивих рекорда у брзини који је историја забележила било је Наполеоново повлачење из Русије 1812. године. Путујући санкама, он је за 13 дана прешао 2.100 километара, што просечно износи 160 километара на дан.

Година 1769. означила је почетак нове ере у историји транспорта. Те године је француски артиљеријски капетан Никола Жозеф Куно изашао на улицу на парној артиљеријској кари сопствене конструкције. Кара је развијала за оно време вртоглаву брзину: 7,5 километра на час.

Својим парним омнибусом неки Ханик достигао је 1832. брзину од 20 километара на час. Омнибус је био тежак 3,5 тоне и могао је да прими 16 путника.

Од 1898. рекорди се непрекидно ређају. Брзина се повећава из године у годину, а појављују се све нова и нова имена на шампиона.

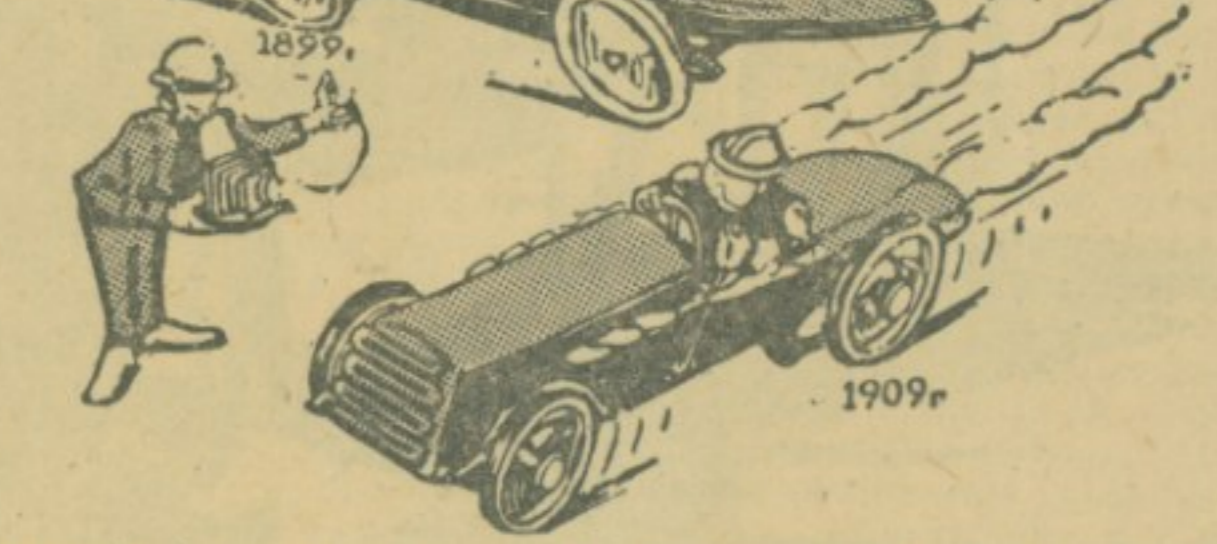
Пету стотину километара освојио је енглески капетан Д. Ејстон. Аутомобилом сопствене конструкције са моторима од 6.000 коњских снага он је 1937. године по дну осушеног сланог језера развио брзину од 501,4 км.

Познато је да на идеално глаткој површини соли чак и теретни аутомобил може да

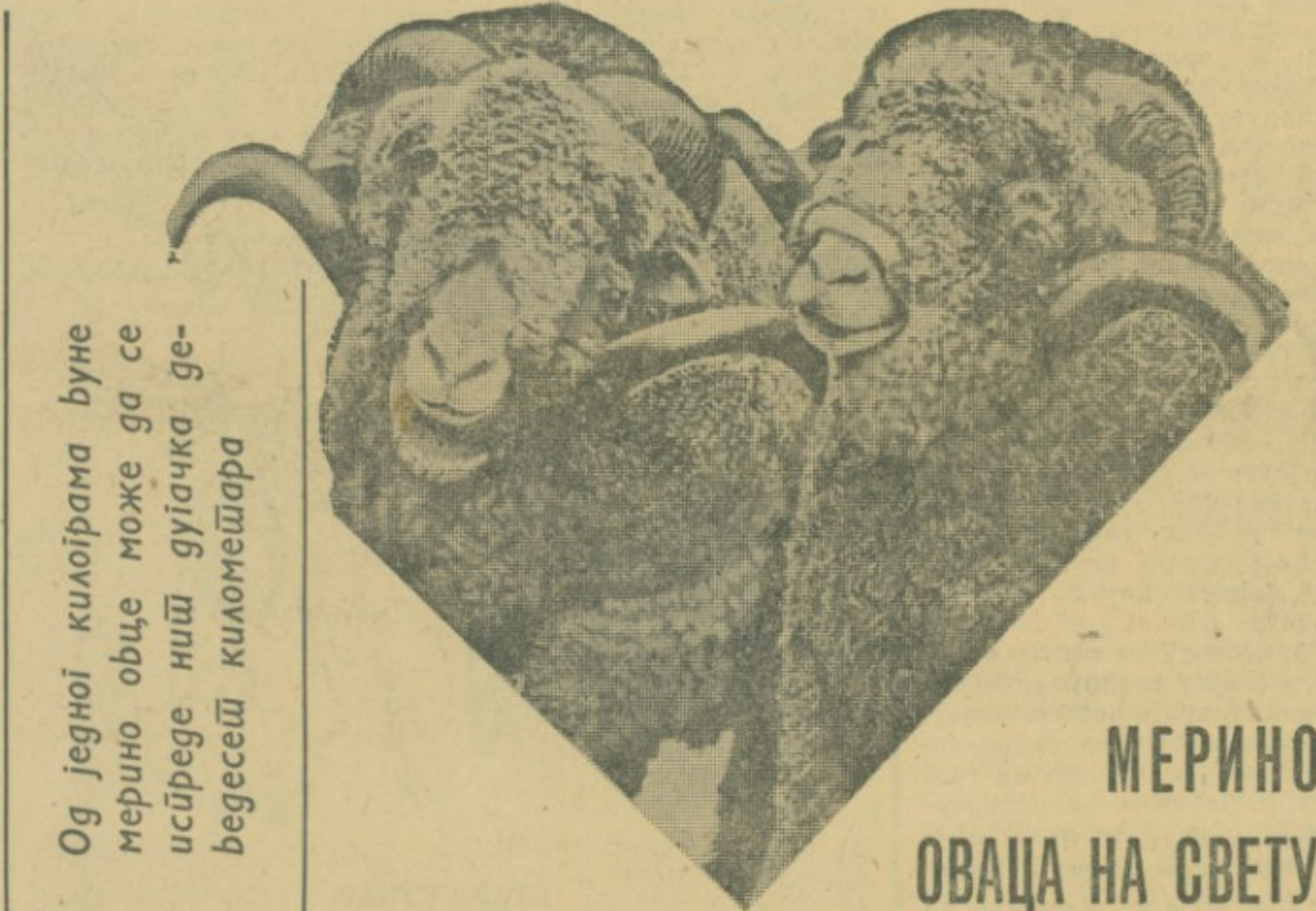
је погинуо у једној трци 1952. године.

Доналд Кемпбел био је срећнији. Настављајући очево дело, он је 1960. године постигао брзину од 634,267 километра на час, али је доживео удес из кога се, ипак, извукао жив. Он сад реконструира своја кола „Плаву птицу“ за која тврди да ће моћи да развије брзину од 780 километара.

Недавно је светом полетела



# РАМБУЈЕ: НАЈВЕЋА ФАРМА



Од једној килограма вуне мерино овце може да се испреде ниш гујачка дебелоси километра

## МЕРИНО ОВАЦА НА СВЕТУ

На први поглед човек не би погодио: да ли је то играчка од сомота или нека животиња побегла из зоолошког врта? Пред собом имате огромну пахулицу, вунену масу у облику овце. То је руно: пуно, коврцаво, меко, поверовало би се да је вештачко. Једва се виде ноге, увијени рогови и румена њушкица. Мерино оваца: шест килограма најфиније вуне на свету, а сама овца тежи 80 килограма. Влакна њеног крзна мере се хиљадитим делом милиметра. Треба их сплести 65 да би се добила нит дебела један милиметар. Али један килограм овог првог златног руна кад се испреде може да буде дугачак 90 километара. Ова врста вуне освојила је читав свет. Од милијарду оваца, овнова и јагњанаца који блеје и пасу по пашњацима на земљи више од половине је настало од мерино овце. Многи међу њима имају свог претка који је угледао свет на пашњацима Рамбујеа у Француској.

Димо потписе представника 37 нација које су у Рамбујеу куповале овце. Ту је било Руска, Тексашана, Суданаца, Аргентинаца, Мароканаца и Сијанаца.

Међутим, стадо није велико: никад није прелазило неколико стотина грла. А ове године их има само 165.

— У ствари, — каже Ремон Лоран, један од руководилаца фарме, — Рамбује је једна врста „генотеке“ (гени су носиоци наследних особина).

Због изузетног квалитета вуне мерино овце се и гаје. Требало је одабрати добро стадо и одвојити га од осталих. Већ 178. година мерино овце из Рамбујеа нису се укрштале са другом врстом. А поред тога вршена је и строга селекција. Национална фарма у парку дворца Рамбује, отворена је за посетиоце. Одгајивалиште је основано 1786. године, када је Луј XVI купио дворца и парк Рамбује и ту отворио опитну фарму.

У то време, француске овце су давале слабо руно. Најбоље су зато куповане у Шпанији где су мерино овце гајене већ вековима. Суревњиви на привилегије одгајивача с оне стране Пиринеја Шпанци нису хтели да извозе своје племените овце. Тада је дошла интервенција. И већ у пролеће 1787. — 385 мерино оваца праћено овчарским пси ма и овчарима кренуло је из шпанског града Сеговије. Путovalo се пуна четири месеца.

Добијена су упутства како уз пут да се храни и поји стока. То је у ствари била државна ствар.

У почетку није ишло све глатко. Чобани су се плашили великих овчарских рогова, узвици нису ценили руно а месари су тврдили да се месо не може јести. Али, мода побеђује све. У време револуције неколико стручњака се залажило да се фарма спасе и истакли да су мерино овце корисне за нацију. Отада оне напредују, чува се њихово руно, стално добијају на тежини и једу траве које наше овце неће.

Дошле су поведени преговори са Шпанијом о увозу 5.000 нових оваца.

Француска је 1800. године имала 15.000 мерино оваца чисте расе и 3 милиона мезаса. Ту оне имају много бољу исхрану него у Шпанији. Тачно је одређено колико дневно могу да поједу. Строго се води рачуна да се никад не држе заједно. Тачно се зна време њиховог парења као и избор овце и овца о чему води рачуна специјална екипа људи на фарми. Тако су ове племените овце постале боље но оне у Шпанији.

Само у Француској, 5 великих врста оваца домаће расе и 95 осталих врста широм света створене су укрштањем мерино оваца из Рамбујеа. Ипак се Француска налази на првом месту у свету по квалитету ове племените расе оваца.

Те, 1898. године Шаслу-Лоба аутомобилом са електричним мотором достигао је брзину од 63 километра на час.

Идуће године Камил Јенаци, такође аутомобилом са електричним мотором, развио је брзину од 105,904 километара на час. Своја кола је назвао „Увек незадовољна“. Тако је број савладаних километара у једном часу прекорачио стотикометарску црту.

Друга стотина километара „пала“ је 1909. године када је В. Емери на аутомобилу марке „Бенз“ с мотором са унутрашњим сагоревањем од 200 коњских снага развио брзину 202 километра на час.

Од 1927. године почиње ера модерних аутомобила. Те године Ирац Сејгрев достигао је 328 километара на час.

М. Кемпбел који се на спортској арени најавио још 1924. године, оборио је 1932. рекорд Сејгрева и „мотукао“ и четврту стотину. Његов рекорд: 408,6 километара на час. Кемпбел је једно од најпознатијих имена у историји апсолутних рекорда и пред тога што је

се креће један и по пут брже од обично.

Ејстон је још три пута поставио рекорде и 1938. године приближио се шест стотини километру, али шесту стотину успео је да савлада не он већ његов вечити супарник и пријатељ Џон Коб. Године 1947. Коб је постигао 634,267 километра на час. Почео је да се такмичи 1938. године. Његова кола одликовала су се тркачким особинама и релативно малом тежином. Али, Коб

сензационална вест: космичком брзином од 666,6 километара на час двадесет трогодишњи ватрогасац Крег Бридлава из Лос Анђелоса пресекао је Слану језеру у америчкој савезној држави Јутах. Његов аутомобил тежак је 2,5 тоне а дугачак 10,6 метара. Оваквом брзином нико се још досад није кретао по сувом, али како аутомобил Бридлава има само три точка, то је његов резултат забележен као — моотокциклически рекорд.



## Преступи малолетника

У целом свету постоји проблем младих преступника или малолетних деликвената. Готово у свим језицима света направљен је израз који означава ове скитнице. У Француској су познати као: „блузон ноар“ (црне кошуље), у Енглеској: „теди бој“, у Холандији „нозем“, у Шведској као „рагар“, у Јужној Африци „теоцис“, у Аустралији „бо-

пи“, у Аустрији и Немачкој „халшттаркен“, у Јапану „зајозуки“, у Југославији „тапка роши“, у Италији „вителони“, у Пољској „хулигани“, „сталаге“ у Совјетском Савезу, а Америци „тинејџери“.

Ови називи не означавају да су сви они преступници. Може се чак рећи да су тако названи из неке милоште јер нису сви у сукобу са кривичним законом који за малолетнике и не важи.

У разним крајевима различито се и поступа са малолетним рушиоцима реда и мира. У Каиру једнакоставно „покупе са улице ове „пикавце“. У Индији је оквалфикована скитња као једна врста деликта коју врше малолетници. У Хонг-Конгу број младих преступника пење се на 55.000 али кад се ближе осмотри њихов „деликт“ види се да је за 90 одсто у питању недопуште на продаја разне робе по улицама и јавним локалитетима.

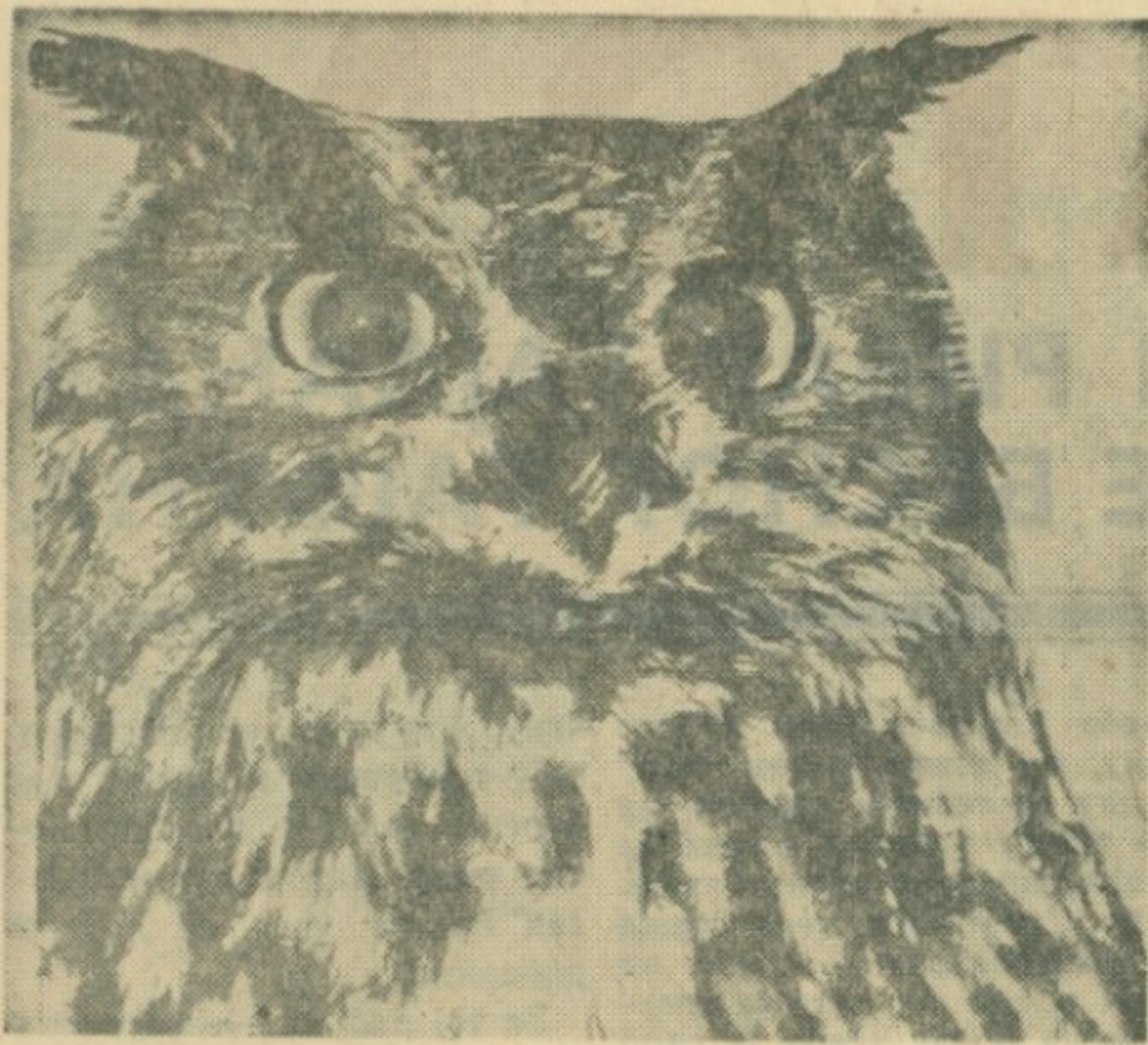
У Лагосу (Нигерија) сматра се као главни преступ непокораване неписаним законима породице, а непоштовање и непослушност према родитељима означавају се као тежак деликт.

## ЧЕТНАЕСТИ

Сујеверне жене никако не дозвољавају да за столом имају тринаест особа. Кад се неко од званика не одазове позиву на ручак или вечеру, домаћица је у великој неприлици, ако их је свега тринаест — како да нађе четрнаесту личност.

У Америци постоји и злат за ту незгоду: треба само телефоном позвати неког Фреда Хорса, елегантни господин од око 40 година који, уз извесну накнаду, долази одмах да спасава ситуацију.

Цена Фредовог учешћа зависи од тога ко је одело треба да обуче и како да се удеси и понаша. Плаћа му се од 5 до 20 долара. Ако треба да има и декорације (ордење) онда се рачуна још десет одсто више.



## КОРИСТИ ОД БИОНИКЕ

# КРОЗ »НАУЧНИ« КАБИНЕТ ПРИРОДЕ

се у то заиста уверити и бићемо захвални жаби, змији звечарки и другим животињама.

**Око жабе види само оно што треба да види**

Жабље око има мрежњачу која примећује само оно што је корисно животињи.

Жаба једе живе инсекте и ухватиће само необазриву мушицу, али ће previdети више мртвих, иако јој се налазе надомак језика.

Штавише, око ће обавести мозак у случају хитне опасности ако је приметило непријатеља.

Ова својства ока да издвоји облике и покрете врло су корисна за аутоматске механизме који су начинили илжењери. Совјетски научник Трапезников је изјавио да се ускоро очекују изненађујући резултати у проучавању ока овог водоземца.

### Делфин

Делфин је постигао завидан углед. Сматра се као нај

интелигентнија животиња, а његов мозак је готово исто толико тежак и компликован као и човечији.

Амерички научник др Џон Лили који се бави проучавањем делфина сматра да су звуци које они испуштају, за белажени помоћу подводних микрофона, у ствари њихов говор. „За десет или двадесет година, каже он, моћи ће да се већ разговара са бићем друге врсте“.

У очекивању тога конструктори бродова се много интересују за кожу делфина, начињену од два слоја између којих циркулише нека течност. То им је дало идеју да направе необичан модел брода са дуплим трупом што би можда допринело глпкости.

### Буљина

На грани, усред шуме и у ноћи без месечине, буљина се никад не вара. Она тачно зна кад на 50 метара од ње, зечји грицка корен. Чула га је и за трен ока се нашла над њим. Њен смисао за о-

ријентацију помоћу слуха јединствен је.

Подражавати је? Можда. Специјалисти за акустику сада праве механичке уши које ће представљати драгоцене прецизне инструменте у медицини и индустрији.

Путник једног авиона за дуге летове прелећући Северни пол и не слуги да у великој мери за своју безбедност дугује оку пчеле.

У ствари, у близини земљиног магнетног пола бусола више не показује север и секстант навигатора је практично неупотребљив ако је сунце ниско или се скрilo иза хоризонта.

Копирајући око пчеле, научници су усавршили систем за навигацију који разлиже светлост на исти начин, и одређује је положај апарата према Сунцу, чак иако је оно невидљиво. Нема више опасности да ће авион изгубити пут и путник може мирно да спава.

### Семга

Специјалисти за подморску пловидбу се свестрано труде да открију тајну семгиног чула мириса чији су квалитети до те мере необични да она и после 6 до 7 година пливања по рекама и океанима, може да се врати на исто место са кога је пошла.

Морска свиња (врста делфина) има у носу прави „систем управљања“ састављен од малих мехурића који про изводе и до 200.000 вибрација у секунди.

Са сличним „њухом“ научници и риболовци на пучини могли би хиљаду пута лакше да испитују океан и благо у њему. Електронски апарати ће се ускоро о томе побринути.

## ЧУДНО ЈЕЗЕРО

Код града Сиди-Бел-Абеса у Алжиру лежи једно од најчуднијих језера. Место воде оно је пуно правог природног мастила, којим се може писати по хартији! Резерве се не могу утрошити, јер у језеро пристижу непрекидно нове количине. Наиме, у ту „природну мастионицу“ утичу две речице: вода једне од њих је богата солима гвожђа, а друге хумусним материјама. Помешане оне образују течност сличну вештачком мастилу.

## НОВИ ТЕЛЕФОНСКИ СИГНАЛИ

У Француској ће телефонски претплатници којима смета телефонски позив звоњењем, пре краја ове године о трошку француске поште моћи да замене своје апарате. Нови телефони ће уместо звука имати светлосне сигнале.

Тако, поред других предности нови телефони ће поштедети и сам многих претплатника. У Паризу се прича да је неки шофер 1958. године због свађе са својим адвокатом, овога будио и по 20 пута између поноћи и зоре.

Многе животиње имају необична својства, нарочито су чула неких ра звијенија него у људи.

Дуго се веровало да је моћ оријентације голуба писмоноше, или морске корњаче која пређе више хиљада километара сваке треће године да би на истом месту снела јаја — у ствари само дар природе који се никад неће моћи да објасни.

Други кажу да од ових испитивања нема никакве користи и да би научници боље учинили кад се не би интересовали за сличне безначајности.

Од пре извесног времена модерна наука поново приступила испитивању ових феномена. Биолози, физичари, математичари и инжењери сачињавају екипе истраживача и стварају једну нову научну грану: бионику.

Реч бионика је настала од речи биологија (наука о живим бићима) и електроника.

Могло би се рећи, наравно мало претерујући, да електронски мозгови на које смо тако горди, имају „мозак“ који није дорастао ни заосталом мраву.

Пчелино око, лептирова антена, крила комарца или магла голубова глава, могли би да пруже много драгоцених података.

Већ две или три милијарде година природа усавршава извесне чулне органе код животиња а човек је много касније ушао у свој научни кабинет. Ипак, захваљујући свом мозгу човек не може да не освоји њихову хиљаду и једну тајну и искористи ова нижа бића.

Неке од ових тајни су већ примењене у електронским механизмима покаткад не великим од чиодине главе, који покрећу и контролишу огромне инсталације.

Електроника дугује много испитивању животиња. Кад космички бродови пођу у обилазак планета, онда ћемо

## Електроника у служби новорођенчећа

Велики број дечјих психолога сматра да су првих шест месеци живота од необичне важности за каснији развој сваког појединца. Овакав закључак наводи на помисао да би мајке требало да прате оболелу новорођенчад у болницу и да остају поред њих. Стручњаци за електронику су уверени да они могу ту доста да помогну мерењем разних фактора који би показивали да ли је ово тачно.

За почетак они предлажу да дечју колевку, па чак и саму бебу, повежу жицама и да мере и анализирају врсте плача, узнемиреност, напетост мишића, дисање и откуцаје срца. Стручњаци такође предлажу да се они подаци повежу са разним спољним факторима које могу да контролишу — додиром мајке, спољним звуцима, светлошћу итд. То ће им пружити основно искуство. Али, много је узбудљивији њихов план за дуже проучавање односа мајке и новорођенчета у самој кући. Наравно, у почетку ће бити потребно да се нађу добровољци на којима ће уз помоћ савремене метод радио-телеметрије моћи да

се изврше ова мерења и без нарушавања уобичајеног начина живота детета и мајке.

У биотехничком одељењу Савета за медицинско-истраживачки рад у Хемстеду, Лондон, где су постигнути први резултати са радио-пилулом, научници праве и радио-преноснике који ће се поставити на новорођенче без икаквих неугодности по њега. Мајка ће такође носити радио-преносник а њиховим повезивањем са контролним колима испред куће, научници ће бити у стању да измере и анализирају колико времена у ствари мајка заиста проведе у додиру са својом бебом.

Може се проучавати и колико често беба плаче пре него што мајка стигне до ње и колико је времена потребно мајци да реагује на њен плач. Ако свему овоме додамо и податке о узнемирености и броју откуцаја срца — код мајке и код детета — лекари ће заиста моћи да добију веродостојне резултате о односу мајке и детета. Уколико буду могли да прате и даљи развој детета, доћи ће до закључака: да ли су првих шест месеци од пресудног значаја за будући живот.

## Праисторијски астрономи и електронски рачунар

Кружно камење из 15. века пре наше ере, пронађено у Стоухенгу на југу Енглеске одавно је привлачило пажњу научника. Захваљујући пројекцијом електронских машина професор Хаукинс са опсерваторије Харвард Смитсонијен у САД дошао је до закључка да је то камење

служило праисторијским станицима Енглеске за одређивање годишњих доба, сунчевог и месечевог помрачења као и месечевих мена. Утврђена је зависност између положаја камења и времена изласка и заласка сунца у доба када је кружно камење постављено.

## РЕСТОРАН »СМУТЕКОВАЦ«

Више пиваре „7. јули“ с леве стране пута за Топчидерско брдо, дуго година била је велика башта ресторана „Смутековац“. За стари Београд то је било излетниште и ту су приређиване вечере и

већи састанци за време лета. Назив „Смутековац“ је добио цео овај крај по Чеху Смутеку који је ту први подигао кафану — пивницу, доцније сопственост пиваре Борна Вајферта.



ПРЕПАРАТ ИСПИТИВАН ПРЕМА ТЕХНИЦИ „КРИТИЧКЕ ТАЧКЕ“



ОВА СЛИКА ЈЕ ДОБИЈЕНА ОБИЧНИМ ПОСМАТРАЊЕМ

## Најзад, видимо ћелије онокве какве су

Да бисмо могли под електронским микроскопом да посматрамо нетакнуте ћелије, један стручњак са Универзитета у Северној Карolini др Џон Оверман, применио је исти метод који је досада употребљаван само за бактерије и вирусе: метод „опасне тачке“.

Досада се нетакнуте ћелије нису могле посматрати: њихова дебљина помрачивала је препарат и убрзо се добијала друкчија структура услед сушења ћелија.

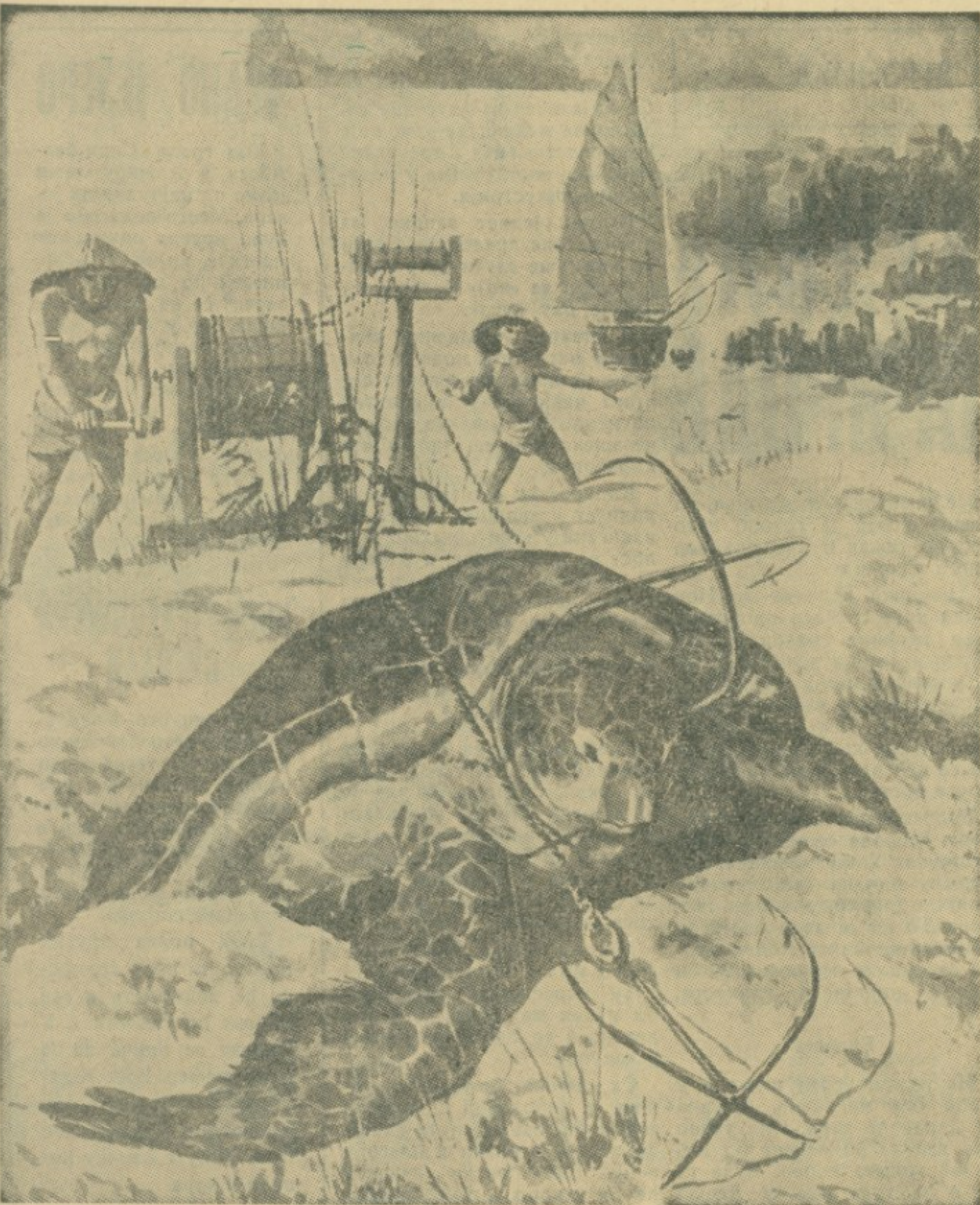
Убудуће, неће више бити тако. Др Оверман је примењујући на ћелијама поменути метод успео да испумпа воду из ћелија до критичке температуре и притиска више од нуле. Тако су ћелије постајале исушене без и најмањег деформисања и ломљења.

Ова нова метода омогућава да се посматра површина нетакнутих ћелија а нарочито да се јасније виде односи између ћелија.

Наши фотои показују предности ове методе!



ВЛАКНАСТА МРЕЖА, ПОТПУНО НЕДИРНУТА ПОВЕЗУЈЕ ТРИ ЋЕЛИЈЕ ПИЛЕТА. СЕНКА ВЛАКНАСА ОМОГУЋАВА ДА СЕ ВИДЕ САВРШЕНО ЈАСНО СВИ ПЛАНОВИ ОВОГ ПРЕПАРАТА А ТАКОЋЕ И ДА СЕ РАЗЛИКУЈУ ВЕЗЕ ИЗМЕЂУ ЋЕЛИЈА НЕ ВИШЕ САМО НА ПОВРШНИИ ВЕЋ И ПРОСТОРНО (Н: СРЕДИНА ЋЕЛИЈИЦЕ; Ц: ДЕО ЈЕЗГРА ЋЕЛИЈИЦЕ; М: МИТОХОНДРИ). НА ОВОЈ СЛИЦИ СЕ ПОЈАВЉУЈЕ ВЕЗА ИЗМЕЂУ ВЛАКНА И САМИХ ЋЕЛИЈА



# ПАТОМ

## НАЈМЛАЂИ РИБАР ТАЈЛАНДА НЕ БОЈИ СЕ БЕСНОГ ТАЈФУНА

не мора, где се многобројне рибе, привучене светлошћу ока калмара и мамцем, брзо ухватите. Патом је убрзо савладао и ову вештину.

Отац је већ био сигуран да ће од њега испасти изврстан рибар. Зато га је почео да води са собом у лов на корњаче, којих данас више и нема много у Сијамском заливу. Али уз мало среће и обзирности може се ухватити понека.

Корњаче на Тајланду различите су величине и на разне начине се користе. Оклоп од великих корњача се употребљава за прављење чешљева, а месо средњих и малих корњача је врло укусно ја јело.

### ЧЕКРК СА РУЧИЦОМ

Велике корњаче долазе покаткад до обале. Због тога је отац хтео Патому да научи и новој вештини. Забоде се на обалу дирек који на врху има чекрк. Чврсто уже се обавије око великог нијег че крива са ручицом, пребаци преко високог чекрка и завршава се са неколико огромних удица у облику четворокраког лентера. Отац остаје на обали и заједно са Патомом

вреа корњаче. Чим угледа неку, он хитне руком своју удицу са тешким мамцем, мало преко циља и одмах је враћа okreћући ручицу на чекрку. Скоро увек нека корњача бива закачена једном од ових удица и пошто је извучена на обалу треба је само преврнути на леђа једним вештим ударцем ноге, што наравно чини Патом, одушевљено вичући.

### РАКЉЕ

Ово „шерговане“ на обали је увод за хватање корњача у мору. На малој цупки са једрима, Патом и његов отац полазе у „усамљено“ рибарење. Њих двојица остају доста близу обале, да би бубњем (за хватање риба) уловили мале корњаче, или великим ракљама од дрвета или гвозђа, чији су предњи краци спљоштени и са унутрашње стране пуни шљунка. Наружани овим оруђем они често успевају да их ухватите.

### МРЕЖА СА ПЛОВЦИМА ОД БАМБУСА

Да би се ухватиле највеће корњаче мора се изаћи на пу

чину. Али како тамо често дувају тајфун, а и овакво рибарење захтева посебан начин рада, Патом и његов отац полазе увек са другим рибарима.

За тај риболов је потребна мрежа од 200 метара и широка само 3 са окцима од 40 см. Мрежа као претегу има на дну олово док конопац на горњој нивни има пловке од бамбуса. Више барки полазе у исто време на рибарење које траје по неколико дана. Траже на пучини мала острва нарочито она са стеновитим дном где море није дубље од три метра, да би поставили мреже јер се ту налазе корњаче. Најпре рибари окружују одређено место мрежом а онда ту ударају по води штаповима да би истерали из скровишта корњаче које се саме окрећу наопачке. Овај лов је врло забаван за младе и Патом се много радује кад може часовима да лупа штапом по води.

Због тога се сви слажу да је Патом „најмлађи и најверноснији рибар на морске корњаче“.

Зове се Патом и мада има само 14 година, о њему се већ говори у Банкоку као о храбром дечаку. Јер стварно треба бити храбар па се упустити на сампану или у малој цупки са једрима у риболов на пучини.

Али Патом има на кога и да се угледа: његов отац је велики риболовац, надалеко познат по вештини и смелости: он иде у рибарење било какво да је време, чак и кад дува монсун или тајфун (ураган који долази са Кинеског мора). Да би припремио синна за велике напоре рибарења и кад је невреме отац је најпре водно Патому у мале безбавне подухвате.

### ЛУК

Као и отац и Патом је почео да пеца прво штапом од бамбусове трске и удицом на чијем се врху налази мајушни лук. У његов центар се уметне врло конопљиног семена или комад теста, још че шће врло печеног пиринча. То је за „мале бакаларе“, мале шаране, кесега и грече.

### ЖАБА

После првих „тренинга“, Патом је полазио са оцем у рибарење са жабом. Мала жаба се окачи о удицу на крају

дуге трске и дуге жице. Имитирајући свог оца, Патом је бацао жабу далеко и полако је враћао у малим трајима по површини. Жаба својим скакутањем маме штуче из пиринчаних поља од којих су извесни примерци прилично велики.

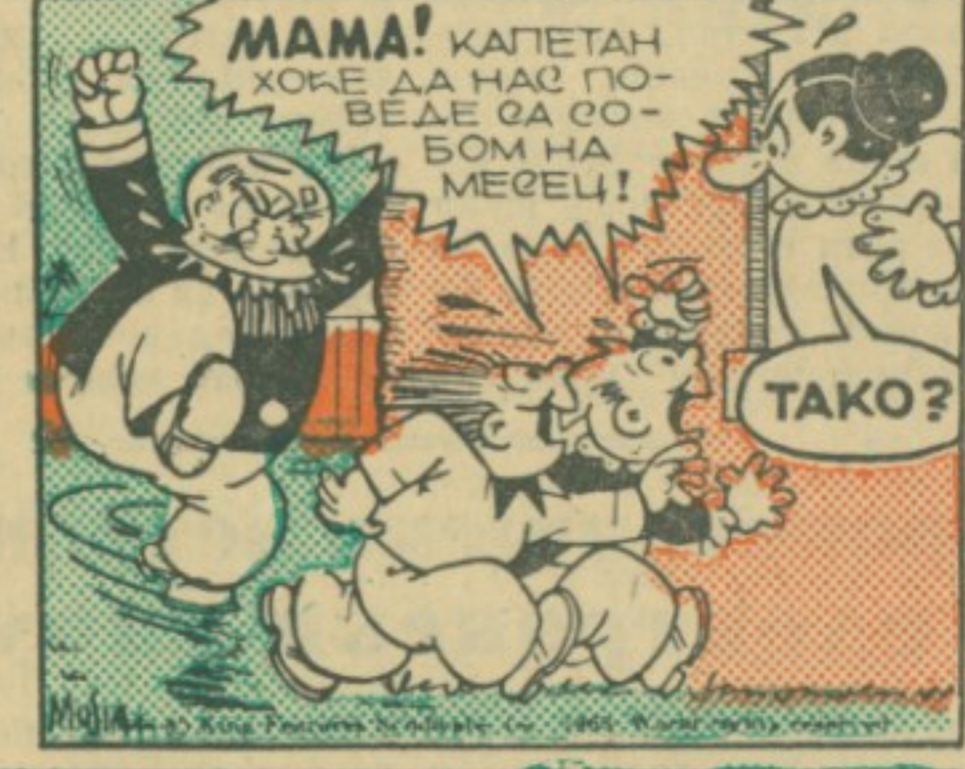
А кад је савладао и ову вештину Патом је отац повео на море, на рибарском сампану.

### „ОКО КАЛМАРА“

Са другим рибарима, отац и син се отискују у „рибарење са оком калмара“. Ноћу, при слабој светлости фосфоресцентног ока калмара — мекушца сличног сити — обавља се овај лов који нарочито воли омладина.

Најпре се ухватити мрежом за хватање птица калмари, које је привлачи упаљена лампа на предњем делу сампана.

Чим Патомов отац ухвати калмара он му заостреним бамбусом извади фосфоресцентни орган између очију који одаје интензивну зелену светлост. Рибар привезује ову светлост на врх своје удице (Патом то исто чини чим сам ухвати калмара) управо преко клопке која има што светлији мамец — део рибе или чак комад калмара. Затим се сасвим спусти у тамне дуби-



## Преко 200 грама

У првој половини XIX века у српској књижевности доминирало је име једног изванредно плодног немачког писца — Аугуста Коцебуа (1761—1819). Поред осталог написао је преко 200 драма којима је показао да добро влада сценском техником и да познаје укус тадашње публике. А код нас је већ убрзо кружило око 130 превода и преграда његових 80 драма. То су били лаки комади, забавни и у прво време, које је трајало чак прилично дуго све до 1862. када се чуо први протест — имали успеха код наше публике.

Гете није ценно овог свог sunarодника али су драме Коцебуа преправиле читаво подручје на коме се говорило немачки. Чак и када је Гете био директор позоришта у Вајмару дозволио је да се приказује више Коцебуових

драма него и његових и Шилерових заједно.

Популарност Коцебуа је прешла и у Енглеску. У Лондону се 1796. појавио први превод једног његовог дела, а само две године доцније његови комади су се на енглеском давали и у Њујорку.

Неки критичари су га називали калшаром који је умео свој мали капитал уз велики интерес да устотручи а шљиву игру да направи брже него свет градиво за њу.

Први српски штампани превод једне његове драме објавио је 1808. године Аврам Мразевић а Јоаким Вујић, тада наставник Сентандрејске учитељске школе, са својим дилетантима је 12. августа 1813. извео и прву српску праву позоришну представу његове „Крешталице“. Код Хрвата је такође прво изведена 1797. године „Крешталица“, односно „Палига“.

# ЧВОРАК СА ПРСТЕНОМ



Један ловац у француском насељу Вицери у Па де Калеу недавно је убио неколико чворака, међу којима је један на ноzi имао прстен са ознаком „СО 62024 Москва“.

Чвор (Стурнус вулгарис) је врста птице селице. Зиму проводи у северној Африци, а у Европу се враћа врло рано, већ почетком фебруара. Понекад више јаја формирају, нарочито увече, праве траке које броје и до 100.000 птица. Често се окупљају у барама да би провели ноћ у тршчагу пошто су ду-

го звиждали, цркутали, крештали а можда се и свађали. Пет-шест јаја светлоплавичастих женка онесе у априлу—мају и само она лежи на њима. Чворак се лако привикава на човека и постаје привржен свом господару, само ако овај уме да се бави њиме и да га добро чува. Може да живи и до 15 година. Једе све, али више воли инсекте, лужеве и прве него зрнвене или воће.

# ДВА САЈМА »БАУМА« И »БАУ«

У Минхену су недавно, у исто време, одржана два сајма: 11. међународни сајам машина за изградњу под називом „Баума“ (од скраћенице немачке речи Баумашинен), то јест машина за грађење, а други сајам је тек први пут отворен и на њему су били изложени материјали за грађење под називом „Бау“.

Сајам „Баума“ који се досад одржавао сваке друге године на 220.000 м<sup>2</sup> окупирало је 620 излагача са више од 10.000 машина, од којих су неке прави цинови. Нарочи-

то су биле примећене дизалице, понеке високе и до 100 метара. На сајму је приказана једна дизалица-носач са капацитетом од 45 тона која може да се помера и по неравном терену без специјалне шине.

На сајму је изложена машина са електронском командом за преношење материјала. Једним запањујућим ритмом машина избацује целице гле и слаже их у читавом процесу не учествује опште људска рука.

Ту је била и машина будућности која не само да производи цигле него већ и читае зидове и плафоне. Њоме рукује само један човек за командном таблом, а могу да се произведу две комплетне стамбене јединице за само је дан дан.



Иза приколице која се аутоматски диже и пражни, види се једна циновска дизалица која у свом цилиндру од центрифугалног бетона, тешком 12 тона, подиже камион од 4,5 тоне.

Међу изложеним предметима запажени су новитети за унутрашњу декорацију; танки листови од дрвета напелени на ланено платно за украшавање зидова уместо тапета.

Нису заборављене ни ситније потребе неопходне у свакој кући. На пример: кутија за писма која звоњњем или светлосним сигналом јавља да је убачено писмо. Прозорче на тавану које се аутоматски затвара после прве капи кише.

# Јесће ли већ чим да...

... именица студент пореклом је из латинског језика у коме постоји глагол „студере“



који значи „изучавати, студирати“. Међутим, тек у 14. веку у средњовековном латинском реч „студентес“ обележава ученика универзитета.

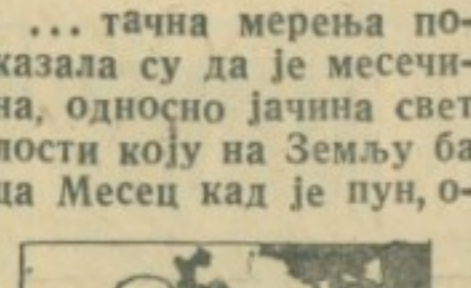
... неки стари народи употребљавали су гепарде у рату: напуштали су их на непријатеље као на дивљаке.

... реч „ратлук“ добили смо од Турака а они су је примили од Араба код којих је пуни

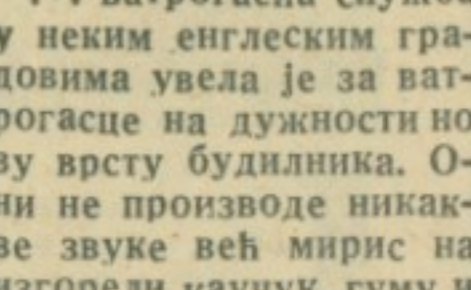


облик гласно: „рахат-ел-хилкум“ што буквално значи „удобност (наслада) грла“.

... сваке године на свет долази око два милиона слонова и приближно исто толико угину. Научници дуго нису могли да открију све лете угинулих слонова. Касније је утврђено да слон чим осети приближавајуће смрти одлази до реке или блата и уто-



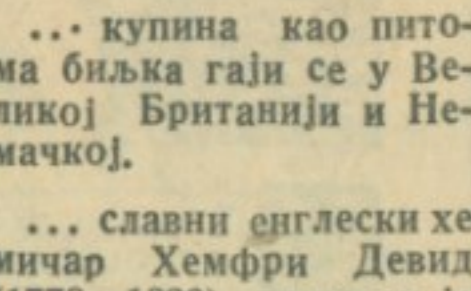
... тачна мерења показала су да је месечина, односно јачина светлости коју на Земљу баца Месец кад је пун, о-



ко десет пута већа од оне коју даје Месец у својој првој или трећој четврти.

... ватрогасна служба у неким енглеским градовима увела је за ватрогасце на дужности нову врсту будилника. Они не производе никакве звуке већ мирис изгорели каучук, гуму и друге материје.

... одрастао човек се сваких 20 година сма-

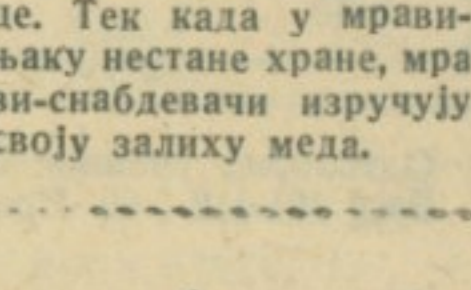


њује за по један сантиметар.

... купина као питома биљка гаји се у Великој Британији и Немачкој.

... славни енглески хемичар Хемфри Девид (1778—1829) леговао је неколико пута у Словенији, тачније у Поткорну изнад Крањске Горе.

... једна врста јужноамеричких мраву скупила мед са биљака и чува га у свом трбуху. Они мрави-снабдевачи не учествују у осталим радовима мравље заједнице.



це. Тек када у мравињаку нестане хране, мрави-снабдевачи изручују своју залиху меда.

# НОВИ ТИП ЈАЈА У САД

Амерички стручњаци за живину обавештавају да ће на америчко тржиште стићи јаја са знатно измењеном садржином масноће. Ова новост ће обрадовати нарочито све оне који према лекарској порепорци морају да ограниче узимање јаја или да их се сасвим одрекну. Како саопштава један угледни амерички пољопривредни часопис нова јаја

садрже два пута више незасињене масне киселине од досадашњих а имају исти изглед, укус и хранљиву вредност.

Део масноће у јајету има 22—26 одсто незасињених масних киселина. Ово је утолико значајно јер се незасињеним масним киселинама приписује својство да снижава-

ју у крви холестерин који убрзава закречавање артерија.

У Америци се кокошке хране специјалном храном која садржи природне биљне материје и оне носе јаја у којима незасињене и засињене масне киселине стоје у размери 1:1.

Нова јаја се производе и класирају под државном контролом, а продаваће се под ознакама: „Врста АА екстра велика“, „Врста АА велика“ и „Врста АА средња“.

Према мишљењу научника који су произвели нови тип јаја, сада ће се повећати њихова потрошња јер ће их узимати и онај део становништва који је до сада из здравствених разлога морао да их се лишава — претежно стари људи.

# УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) врста дрвета, 7) део женске одеће, 3) музичка композиција, 10) алотропска модификација кисеоника, 13) мера за тежину, 13) наша река, 15) део кућног намештаја, 16) папагај, 17) део коњске опреме, 19) иницијали нашег књижевника („Српска трилогија“), 20) марка аутомобила, 23) сирће, 24) бигар, 26) град и пристаниште у СССР, 27) за море, 28) самогласник (лат.), 30) хемијски знак за радијум, 31) слово латинице, 32) холивудска филмска глумица (Дорис), 34) слово грчке азбуке, 36) комад, 38) град у Италији, 40) река у СССР, 41) личност из приповетке Л. Лазаревића, 42) сvesта, 43) дрба, 44) река у Швајцарској.



Усправно: 1) име и презиме италијанског књижевника и филмског сценаристе („Рат“), 2) уметнути стих, 3) иницијали нашег књижевника („Јазавац пред судом“), 4) немачки књижевник (Јозеф), 5) бог љубави код старих Египћана, 6) град у Чилеу, 7) одласна заменица, 9) држава у Азији, 11) хемијски знак за натријум, 14) опака болест, 18) град у Ираку, 20) врста речне рибе (множ.), 21) роман од Тургењева, 22) река у Сибиру, 23) сvesта, 25) мера за површину,

29) француски апстрактни вајар (Жан), 30) индустријска биљка, 32) место у Босни познато по де сенту НОВ, 33) слово старословенске азбуке, 35) пристаниште у СССР, 37) првак, 39) лука у Израелу.

## РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) обоа, 5) „Аида“, 9) Дубровник, 10) Еден, 11) рива, 12) нв, 13) оса, 15) ак, 16) САД, 18) ума, 20) реп, 22) Мор, 24) Шибеник, 26) ран, 27) тен, 29) аша, 31) Икс, 33) ј, 35) прт, 37) лд, 38) воли, 40) ализр, 42) Краљеваца, 43) Акра, 44) Амн.

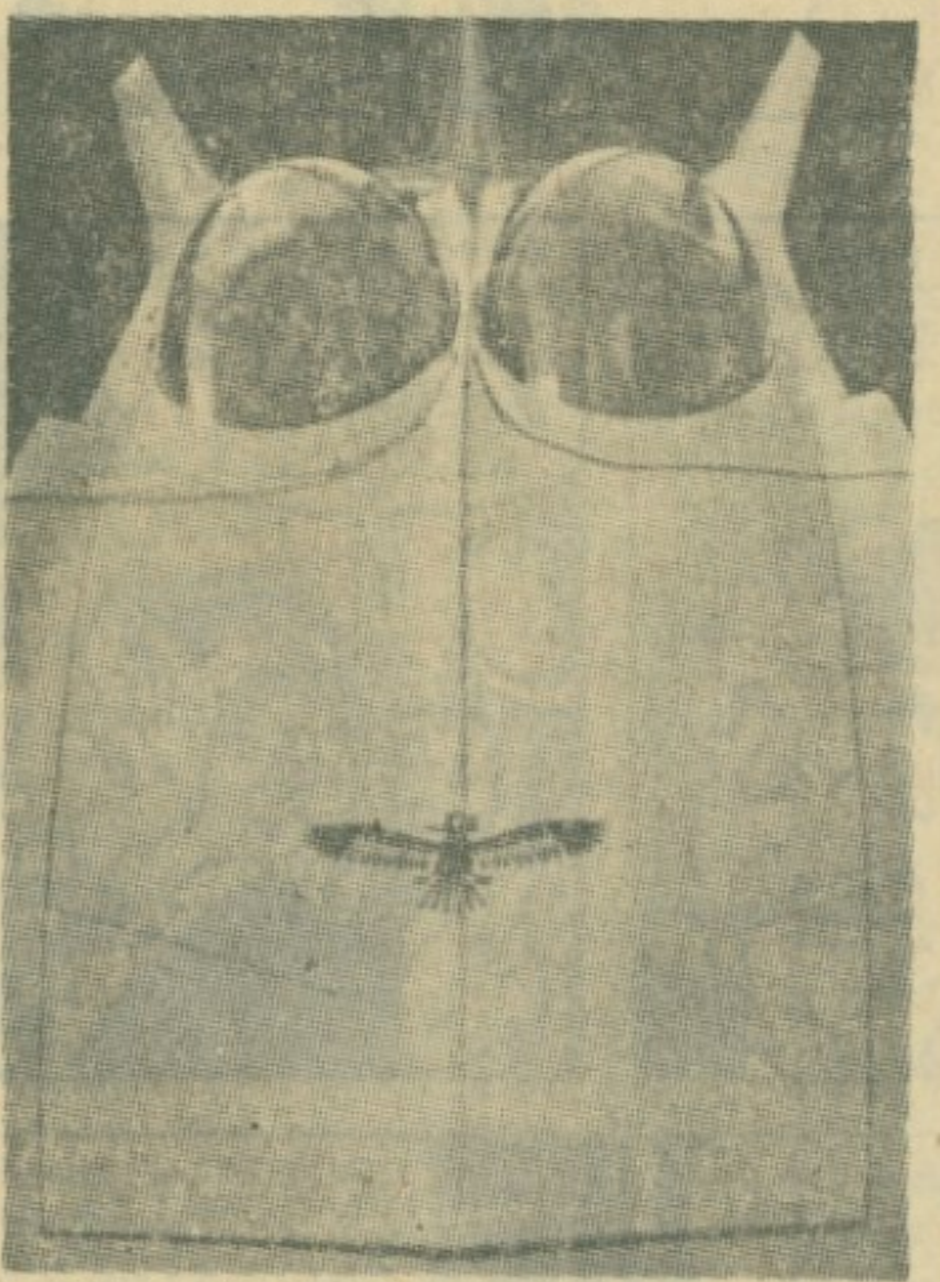
Усправно: 1) Оденсе, 2) Будва, 3) обе, 4) Арно, 5) Аврам, 6) ини, 7) дива, 8) Акакир, 14) Супетар, 17) Дрина, 19) амини, 21) еб, 23) О. К., 24) Ш(антић) А(лекса), 25) Ријека, 28) Јадран, 30) шпшља, 32) клица, 34) Јорк, 36) тава, 39) нар, 41) Лам.



# Кола будућности

Огледна „кола снова“ израђена су у Америци и на њима се испитују могућности турбомлазних мотора. Стручњаци тврде да ће ово возило — које више личи на ваздушни брод него на аутомобил — већ за неколико година преплавити све друмове.

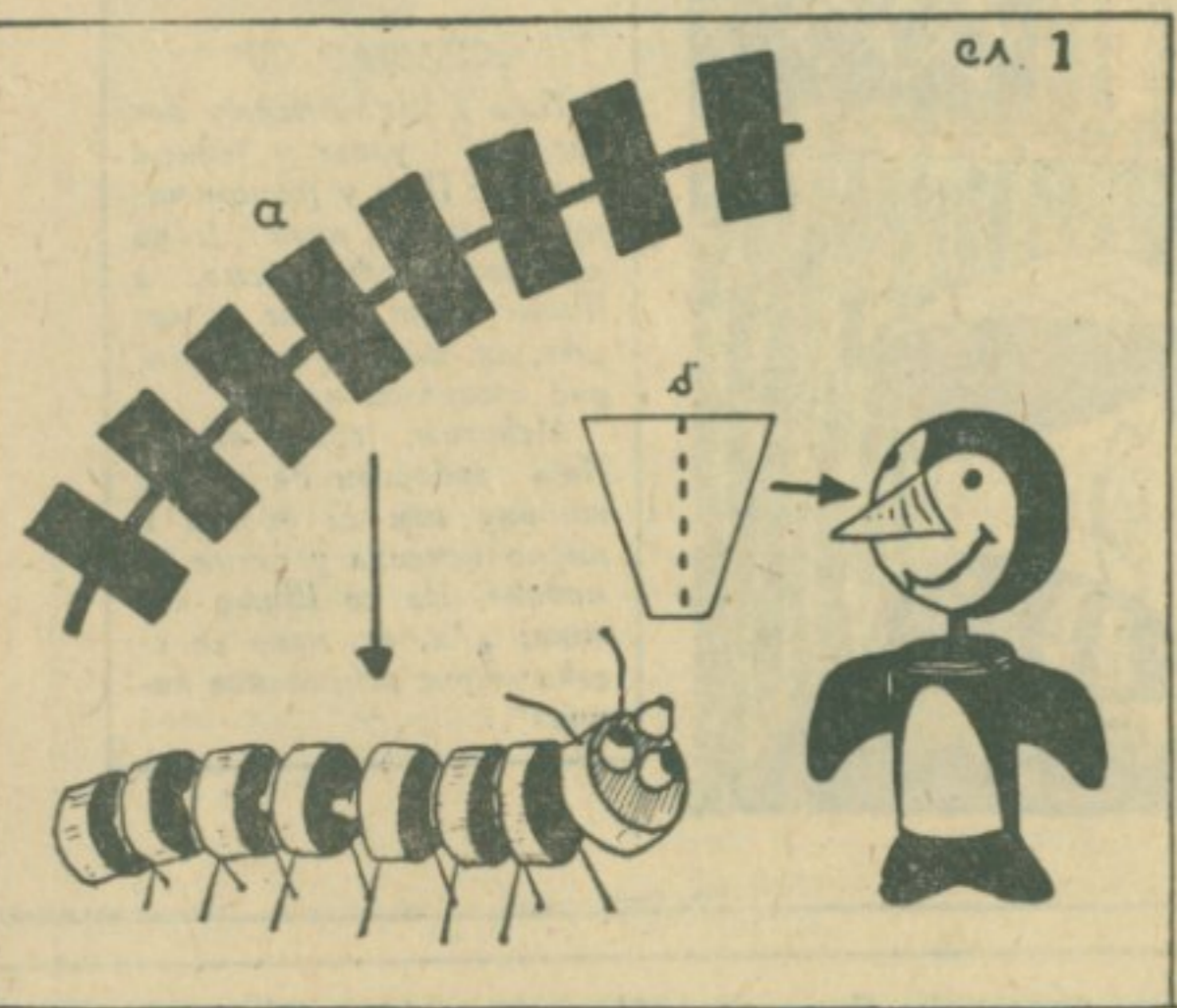
На овим „колима будућности“ нема волана. Возач управља помоћу електронске крме, на вратима лево, а на уграђеним радарским и телевизијским екранима посматра друм.



Овај чудесни аутомобил кретаће се на дуге стазе помоћу електронског даљинског управљања. Компликовани систем ће ова електронска кола аутоматски заустављати пред препреком ма које врсте.

НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ

# ИГРАЧКЕ ОД ПЛУТЕ

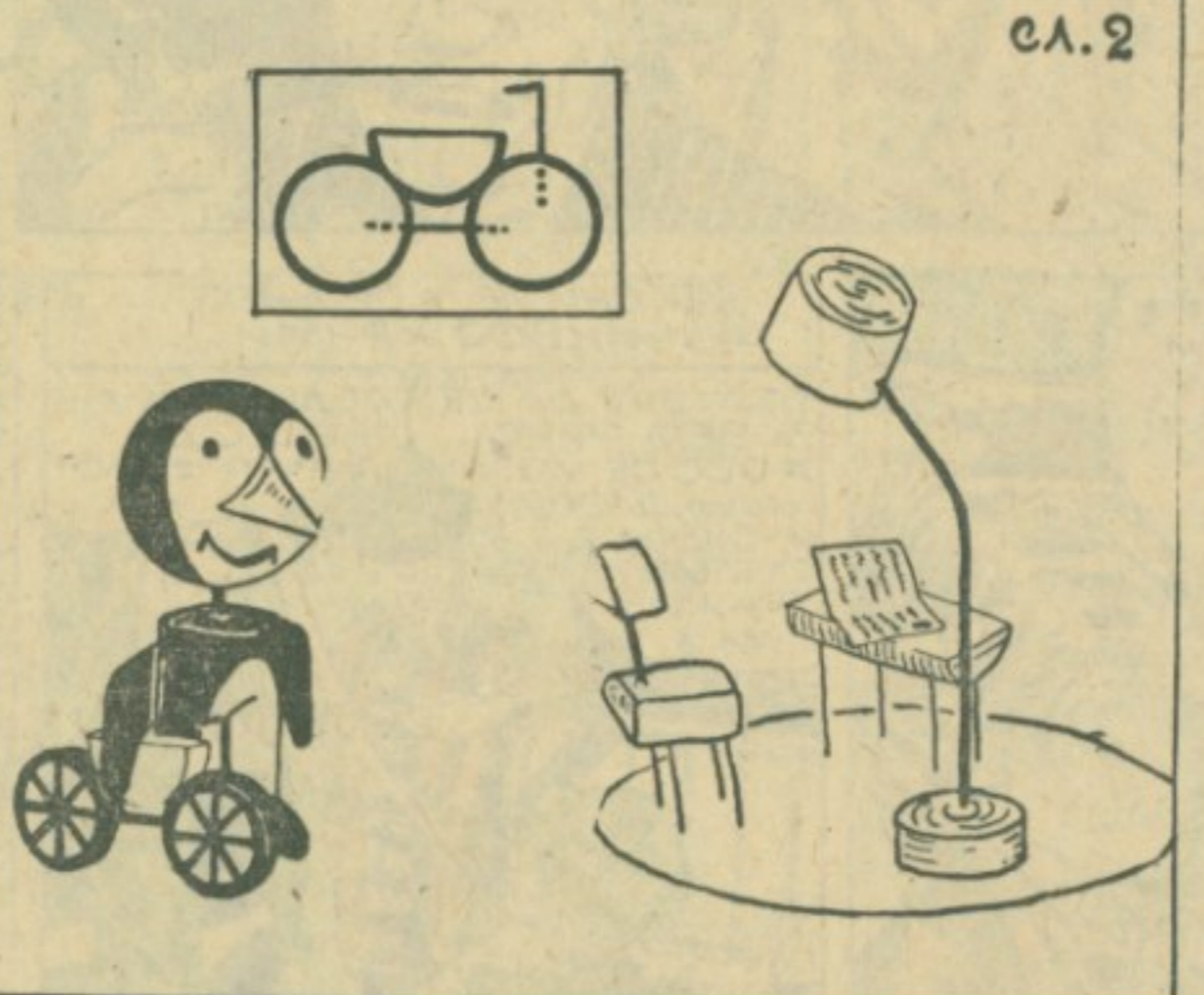


И запушач од плуте може да послужи као материјал за прављење украса. Ако га исечете у кружиће и четвртасте делове и додате још жицу, пинг-понг лоптицу, чиоде, папир, моћи ћете да направите, са мало маште, све што зажелите.

Стонoga: направите је од 8 једнаких кружића које сте исекли од дужег запушача, и кроз њих провукли жицу (сл. 1а). Очи и нос су од перли у које сте забодли чиоде и њима их причврстали за први кружић; „рогови“ и ноге су од крајних чиода.

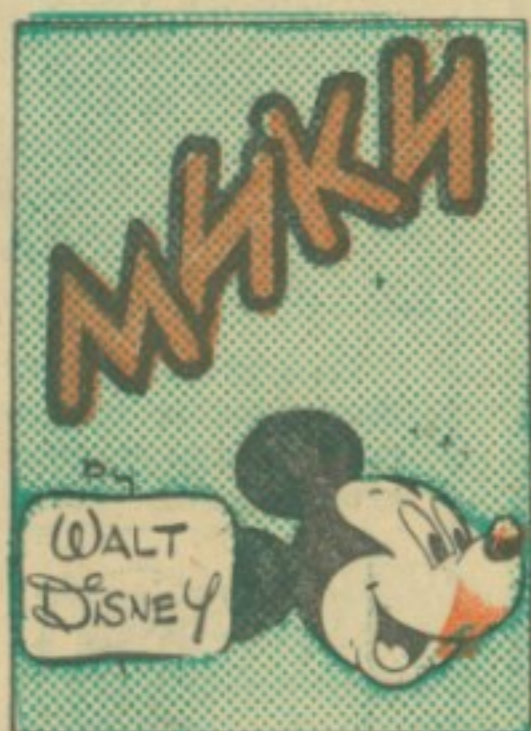
Пингвин: крила му начините од чврстог папира и забодите их у „тело“ од запушача. Ноге су му четвртине од круга запушача залепљеног за тело. Глава је од пинг-понг лоптице а забодена је у тело помоћу зрна шибенице. Кљун је од папира за цртање савијен само по средини (сл. 1б). Обојте га још црном и белом бојом да би изгледао као прави пингвин.

Бицикл: два дебља слоја запушача повезана су гвозденим жицом (сл. 2). Седиште је од полу круга запушача, а волан од гвоздене жице забодене доњим кра-



јем у предњи точак. Обојте точкове и седиште.

Салон: седиште на столици је направљено од запушача исеченог четвртасто, а наслон од полу круга запушача. Ноге и држач за наслон су од 8 чиода. Сто је од преполовљеног запушача у облику правоугаоника, а ноге од 4 чиода. Сама лампа је од дебљег круга запушача; постоље



**Ква-Ква!**

Увећује Паја Патак

ПРЕМА ЗАПОВЕСТИ И ОДГОВОР

Гаја се враћа кући и оставља улазна врата отворена.

— Гаја, врати се и затвори врата, напољу је хладно — опомиње га Пата.

— А ти мислиш ако затворим врата да ће напољу бити мање хладно! — одговори јој Гаја.

ЗА ЊЕГА НИЈЕ ОПАСНО

Паја је за воланом а Пата и сестрићи у приколици. Враћају се са излета. Изненада га заустави саобраћај на мотору:

— Знате ли да возите без задњег светла?

Паја сав узбуђен изађе из кола и ухвати се за главу.

— Па није то тако опасно — поче да га умирује саобраћај.

— Можда за вас — одговори сав очајан Паја — али за мене јесте, јер сам имао приколицу а у њој Пату и сестриће.

„СНАШАО СЕ“

Паја и Шиља играју две „велике“ улоге у једном комаду: Паја у једном чину на сцени пали једно компромитујуће писмо, а Шиља мало после каже: „Ах, ах, како се осећа мирис изгорелог папира“.

Међутим, једне вечери Паја заборави да понесе мибицу али се досети и писмо исцекла у ситне комадиће. На то Шиља повика: „Ах, ах, како се осећа мирис исцеканог папира“.